

09.12.2021

**Estonia – Russia
cross-border cooperation programme
2021-2027**

EELNÕU

1. Programmi strateegia: peamised arenguga seotud probleemid ja poliitilised lahendused

1.1. Programmi piirkond

Programmi ala asub Läänemere piirkonna idaosas ja hõlmab kogu Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni vahelist piiri.

Programmi piirkonna koguterritoorium on 185 499 km²: 34 092 km² Eestis (71% Eesti territooriumist) ja 151 407 km² Venemaal (1% Venemaa territooriumist).

Programmi piirkond asub Venemaa Föderatsiooni ja Euroopa Liidu koostöö seisukohalt strateegiliselt olulises kohas, eriti Läänemere piirkonnas.

Programmi piirkond hõlmab järgmisi NUTS III piirkondi või nende ekvivalente.

Eesti Vabariik:

- Kesk-Eesti (Järve, Lääne-Viru ja Rapla maakond), 2019. aastal 123 000 elanikku;
- Põhja-Eesti (Harju maakond), 598 000 elanikku (sh Tallinna linnas 435 000);
- Kirde-Eesti (Ida-Viru maakond); 136 000 elanikku;
- Lõuna-Eesti (Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru maakond), 317 000 elanikku.

Venemaa Föderatsioon:

- Peterburi linn, 5 398 000 elanikku;
- Leningradi oblast, 1 876 000 elanikku;
- Pihkva oblast, 626 000 elanikku (sh 210 000 Pihkva linnas).

1.2. Kokkuvõtte peamistest ühistest väljakutsetest

Tuginedes sotsiaal-majanduslikule analüüsile, töötubadele ja seminaridele Eesti-Vene programmiga hõlmatud piirkonna sidusrühmadega ning konsultatsioonidele Venemaa ja Eesti vastavate riiklike ametiasutuste ja planeerimiskomiteedega, toodi välja peamised probleemid seoses olukorraga toetatavas piirkonnas. Kindlaksmääratud ühised probleemid hõlmavad majanduslikke, sotsiaalseid ja territoriaalseid erinevusi ja ebavõrdsust, ühiseid investeerimisvajadusi ja täiendavat sünergiat teiste rahastamisprogrammide ja -vahenditega, varasematest kogemustest saadud õppetunde ning makropiirkondlikke ja merepiirkondade strateegiaid, kus programmi piirkond on täielikult või osaliselt hõlmatud ühe või mitme strateegiaga.

1.2.1. Programmi piirkonna demograafia ja majandusstruktuur

Programmi piirkonna majandusstruktuur on mitmekesine. Programmi piirkonna olulisim majanduskeskus on Peterburi linnastu ja Leningradi oblast, kus on mitmesugused tööstusharud, suur teenindussektor ning märkimisväärne teadus- ja arendustegevuse võimekus. Põhja-Eesti, sealhulgas Tallinn, on rahvusvaheliselt tuntuks saanud IT- ja idufirmade kõrge kontsentratsiooni poolest. See on ka Eesti teadus- ja majanduskeskus. Pihkva linn ja Tartu programmi piirkonna lõunaosas on olulised piirkondlikud majanduskeskused. Kirde-Eestis on (eriti võrreldes teiste Eesti piirkondadega) märkimisväärsed suured tööstused, millest enamik on endiselt seotud põlevkivi kaevandamise või töötlemisega. 2019. aastal elas programmi piirkonnas kokku 9 miljonit elanikku.

Venemaa kogurahvaarv oli 2019. aastal 146,8 miljonit ja neist üle 5% (7,9 miljonit) elas programmi piirkonnas. Venemaa rahvaarv programmi piirkonnas on alates 2014. aastast pidevalt kasvanud (+4,1%/+0,31 miljonit elanikku). Leningradi oblastis ja Peterburis on elanike arv antud perioodil kasvanud 5-6%, Pihkva oblastis aga vähenenud 4%. Pihkva oblasti elanike arvu vähenemise peamiseks põhjuseks on olnud loomulik negatiivne iive, Leningradi oblastis ja Peterburis aga elanike arvu kasvu põhjuseks siseimmigratsioon ehk inimeste sissevool teistest Venemaa piirkondadest.

Eesti kogurahvaarv oli 2019. aastal 1,33 miljonit ja neist 89% (1,17 miljonit) elas programmi piirkonnas. Programmi piirkonna rahvaarv Eestis on alates 2014. aastast veidi kasvanud (+0,7%/+8100 elanikku). Kui Põhja-Eesti rahvaarv on kasvanud 4%, siis Kirde-Eestis vähenes see ligi 8% ning Kesk- ja Lõuna-Eestis jäi see samaks. Kasvu peamiseks põhjuseks on olnud positiivne rändesaldo nii välismaalt kui ka Eesti siseselt. Vähenemise põhjuseks on Eesti-sisene ränne maalt suurematesse linnapiirkondadesse, nagu Tallinn ja Tartu, ning loomuliku iibe negatiivne tempo (rohkem surmasid kui sündi).

Programmi piirkonda kuulub kaks suurt linnapiirkonda – Peterburi Venemaal (5,4 miljonit elanikku) ja Tallinn Eestis (0,44 miljonit elanikku). Need kaks linna koos ümbritsevate aladega on ka programmi piirkonna majanduslikud eesliinid, mis meelitavad ligi investeeeringuid ja tööealisi inimesi ning toodavad kolmveerand programmi piirkonna kogu SKPst.

Programmi piirkonnas toetatakse üha enam tertsiaarsektorile, kuid SKP piirkondlik jaotus primaar-, sekundaar- ja tertsiaarsektori vahel erineb suuresti. Põhja-Eestis ja Peterburis moodustas tertsiaarsektor 2018. aastal ca 75% SKPst, mis näitab teenindussektori tugevat positsiooni neis piirkondades. Samuti andis Pihkva oblastis ja Lõuna-Eestis tertsiaarsektor ca 60% SKP-st. Sekundaarsel sektoril on sama või isegi suurem mõju kui tertsiaarsektoril Kirde-Eestis, Kesk-Eestis ja Leningradi oblastis, mis näitab tööstusettevõtete tähtsust nende piirkondade majandusprofiilis.

SKP elaniku kohta on kõrgem piirkondades, kus domineerivad tertsiaarsektorid. Eestis oli kõrgeim SKP elaniku kohta Põhja-Eestis, kus see ulatus 2019. aastal 30 350 euroni ja madalaim Kirde-Eestis, vastavalt 12 076 eurot. Venemaal ulatus SKP elaniku kohta 2019. aastal Peterburis 13 113 euroni, Leningradi oblastis 9 072 euroni ja Pihkva oblastis 4 331 euroni. Seega on lisaks erinevustele Eesti ja Venemaa SKP taseme vahel elaniku kohta suured (~3 korda suuremad) erinevused programmi piirkondade vahel nii Eestis kui Venemaal.

Eesti-siseselt on impordi- ja eksporditegevus koondunud Põhja regiooni, mis moodustab 78% Eesti piirkondade impordi- ja eksporditegevusest programmi piirkonnas. Põhja-Eesti on aja jooksul ekspordinud proportsionaalselt

vähem kui importinud; kaupade ja teenuste ekspordi ja impordi suhe liikus aastatel 2014–2019 0,88-lt 0,85-le. Sarnaselt Eestiga on impordi- ja eksporditegevus koondunud Peterburi, mis moodustab 82% programmipiirkonna Venemaa piirkondade impordi- ja ekspordiaktiivsusest. Peterburi muutus netoimportijast 2014. aastal netoeksportijaks 2019. aastal, tema ekspordi-impordi suhe muutus 0,72-lt 1,2-le.

Aastatel 2014-2019 vähenes 20-64-aastaste inimeste tööhõive kõigis Venemaa programmipiirkonna regioonides (sh Peterburis). Eestis on programmipiirkonna tööhõive määr aastatel 2014-2019 näidanud 15–64-aastaste töötajate hulgas pidevat tõusu. Programmipiirkond peab tegelema ka ülemaailmsete suundumustega oskuste ja tööturu valdkonnas. Nende hulka kuuluvad vananev elanikkond (eriti kaugemates piirkondades), tehnoloogia muutumise tempo, muutuvad ärimudelid ja töö sisu, suurenev linnastumine ja ränne maapiirkondadest suurematesse linnadesse ning Covid-19 pandeemia ettearvamatud mõjud.

Programmipiirkonna peamised kõrghariduskeskused on Peterburi, Pihkva linn, Tallinn ja Tartu, samas on õppimisvõimalusi ka programmipiirkonna kolledžites ja kutsehariduskeskustes. Programmipiirkonna peamised haridusteemad on kutse- ja kõrghariduse kättesaadavus väljaspool suuremaid linnu, elanikkonna laialdasem kaasamine elukestvasse õppesse, kesk- ja kutseõppeasutuste personali nappus, tööturu vajaduste sobitamine ümberõppe- ja õppeprogrammidega ning digioskuste arendamine kõigis elanikkonna segmentides.

Programmipiirkonna peamised ühised makrotasandi probleemid on järgmised:

1. Vananemine, rahvastiku vähenemine
2. Suurenenud tööpuudus
3. Kasvav linnastumine

1.2.2. VKEde hetkeseis ja väljakutsed koostöö ning teadus- ja arendustegevuse valdkonnas

Ettevõtluskeskkonnas on programmialal mõlemal pool piiri sarnased väljakutsed kvalifitseeritud tööjõu puuduse, madala tööviljakuse, vananemise ja rahvastiku vähenemise osas. Need on üldised takistused ettevõtete kasvuvõimalustele ning teadus- ja arendustegevuse potentsiaalile. Programmipiirkonnal on kaks peamist väljakutset seoses uuendusliku ja nutika majandusmuutusega – teadus- ja arendustegevuse madal tase, täpsemalt teaduse rakendamine ettevõtluses ning VKEde arengutakistused. VKEdel on raske leida sobivat tööjõudu piirkondades väljaspool sõlmpunkte nagu Tallinn ja Peterburi ning konkureerida suuremate keskuste tingimuste ja palkadega, samuti saada laenu või kaasata innovatsioonitegevuseks investeerimiskapitali.

See on väljakutse, sest nutikamad ja tugevamad VKEd on programmipiirkonna majandusliku ja sotsiaalse heaolu säilitamiseks olulised. Vaja on luua stiimulid ja tingimused VKEde arendamiseks, toetamiseks ja ellujäämiseks, tõstes nende toodete konkurentsivõimet. Tagamaks, et piirkonna VKEd panustavad innovatsiooni, vajavad nad erinevaid tugiteenuseid, infrastruktuure, koostööraamistikke nii ülikoolide, teadus- ja arendusasutuste kui ka suurkorporatsioonidega, juurdepääsu rahalistele vahenditele ja kvalifitseeritud tööjõudu. Piirkondlikud strateegiad mõlemal pool piiri rõhutavad vajadust arendada tugiteenuseid ning tingimusi kohalike ettevõtete koostööks ja võrgustike loomiseks.

Lisaks on väljakutseks teadus-, arendus- ja innovatsioonivõimekuse suurendamine ning ettevõtete (VKEde) ning teadus- ja arendusasutuste vahelise koostöö suurendamine. Vaja on rohkem koostööd teadusasutuste ja ettevõtete vahel ning teadus- ja arendustegevuse rahastamist, sh tehnoloogiliste platvormide loomiseks ja arendamiseks. Neid kahte väljakutset käsitletakse allpool.

Teadus- ja arendustegevus ning kõrgetasemeliste tehnoloogiate kasutuselevõtt

Esiteks on vaja soodustada innovatsiooni ja teadustegevuse kommercialiseerimist, et programmipiirkonna ettevõtted toodaksid majandusele rohkem lisandväärtust. Kõrgetasemeliste tehnoloogiate ja lähenemisviiside laialdasem kasutuselevõtt ning rakendusuringute tulemuste kommercialiseerimine on programmipiirkonna selged väljakutsed, mis puudutavad ettevõtteid olenemata nende suurusest – mikroettevõtetest suurettevõteteneni. Nihe nutikamale ettevõtlusele ja teadmistepõhisele majandusele eeldab intensiivsemat

interaktsiooni akadeemiliste ja rakendusteaduse institutsioonide ja ettevõtete vahel riigisiseste, aga ka üle Eesti-Vene piiri regioonis olemasolevate teaduslike teadmiste ja kontseptsioonide praktiliseks rakendamiseks.

Kõik programmi piirkonna regioonid keskenduvad oma strateegilistes plaanides VKEde ja ettevõtluse arendamisele, eelkõige nihkumisele teadusmahukama ja targema ettevõtluse suunas, millel oleks kohalikule majandusele suurem lisandväärtus. Arvestades VKEde sisemist T&A võimekust, on selline innovatsioonihüpe võimalik saavutada eelkõige ettevõtlussektori ja T&A asutuste koostöös. Tuleb julgustada kõrgtehnoloogiate ja lähenemisviiside kasutuselevõttu ning rakendusuuringute tulemuste kommertsialiseerimist. Investeeringud teadus- ja arendustegevusse ning tehnoloogiasse mängivad olulist rolli ettevõtte kasvuprotsessis tootlikkuse kasvu arvelt.

Hetkel iseloomustavad programmi piirkonda väikesed T&A kulutuste mahud, vähene rakendusteaduste kaasatus ettevõtluses ning vähene T&A töötajate töehõive erasektoris. Praegusel olukorral on mitu põhjust: enamik ettevõtteid on liiga väikesed, et teha riskantseid pikaajalisi investeeringuid teadus- ja arendustegevusse, olenevalt geograafilisest asukohast on ettevõtetel raskusi nii erainvesteeringute kaasamisega kui ka laenukapitali hankimisega pankadest, äri- ja teadus-/akadeemiline kogukond ei räägi „sama keelt” ja neil on raske koostööd teha ning peamised teadus- ja arendusasutused on endiselt koondunud vaid mõne programmi piirkonna linna ümber, mistõttu on kaugemal asuvatel ettevõtetel keerulisem olemasolevat potentsiaali ära kasutada. Küll aga on programmi piirkonna T&A asutustel huvi ja märkimisväärne T&A võimekus, mida saaks praktiliselt rakendada mõlemal pool piiri.

Üldiselt on väikeettevõtete tootearenduse ja innovatsiooni suutlikkus tagasihoidlik ning juurdepääs T&A meetmetele piiratud; seega on suur potentsiaal saada kasu koostööst ideede ja prototüüpide arendamiseks ja katsetamiseks piiriülese koostöö programmiga (CBC). Programm võib olla katalüsaatoriks, mis ühendab teadus- ja arendustegevuse ning äri ringkonna ning programmi rahastamisega kaetakse tehtava koostöö esialgne risk. Samuti võiks programm tuua teadus- ja arendusasutusi ja ülikoole piirialade äriprobleemidele lähemale. Piiriülene koostöö selles vallas suurendaks teadmiste ja tehnosiirde võimalusi ning väljatöötatud kontseptsioonide praktilist rakendamist ning avaks potentsiaali geograafiliselt laiemaks koostööks teadus- ja arendustegevuse ning ettevõtlussektoris.

Koostöö võimaldab ühendada teadus- ja arendusorganisatsioonide kompetentsid, vahetada teadmisi laborite tehniliste võimete kohta ning edukaid näiteid uuenduste kommertsialiseerimisest. Tegevused võivad hõlmata juba toimivate või teistes riikides katsetatud uuenduslike praktikate analüüsimist ja rakendamist ning nende kohandamist programmi piirkonna tingimustega või uute lahenduste väljatöötamist piiriüleses koostöös üldise eesmärgiga tõsta tootlikkust, jätkusuutlikkust ja rahvusvahelist programmi piirkonna ettevõtete konkurentsivõimet.

Ühist teadus- ja arendustegevust saaks läbi viia mõlemale programmi piirkonna riigile olulistel sektoritel - metsa- ja puidutööstus, metalli- ja masinatööstus, põllumajandus ja toiduainesektor, hõbemajandus, nt. taastusravi ja muud tervishoiuteenused, loome- ja kultuurimajandus, keskkonnasäästlik ja rohetehnoloogia. Nende tegevuste põhieesmärk igas sektoris peaks olema maksimaalselt väärtustada kohalikke ressursse – nii looduslikke (üleminek esmasaaduste ekspordilt arenenumatele toodetele) kui ka inimressursse (tööjõu tootlikkuse kasv).

VKEde ja tööstuse digitaliseerimise toetamine (Tööstus 4.0 protsesside rakendamiseks) oleks samuti piirkonnale kasulik, kuna praegune digitaliseerimise kasutuselevõtt ettevõtete seas on endiselt madal. Teine kõigi sektorite teadmistemahukas tegevussuund oleks rakendatavate ärimudelite ringluse tagamine. Ringmajandus on muutumas üha enam uueks normiks ning piirkondade ettevõtted peavad olema teadlikud ja valmis kasutama ringmajanduse praktikad ning haarama kinni uutest ärivõimalustest. Seetõttu on piiriülesele koostööle suur potentsiaal kiirendada ettevõtete innovatsioonivõimet tugevate olemasolevate võrgustike ja klasterite ning koostöötegevuste kaudu erinevates majandussektorites.

VKEde arendamine ja koostöö

Teiseks iseloomustab programmi piirkonda VKEde, täpsemalt mikroettevõtete domineerimine, mis vajavad edu saavutamiseks teatud tuge ja tingimusi. Eesti-Vene piiriülene koostöö võib olla kasulik vahend VKEde ja

ettevõtlust toetavate organisatsioonide (äri- ja teaduspargid, tööstuspiirkonnad ja -pargid, tööstus- ja äriinkubatsioonikeskused, kultuuri- ja loomemajanduse sõlmpunktid ja keskused, tark- ja riistvarakiirendid, tehnoloogiaarenduskeskused, regionaalarengukeskused, kompetentsikeskused jne), et suurendada programmi piirkonna VKEde kasvu ja konkurentsivõimet.

Programmi arendustegevuse üldeesmärk selles valdkonnas peaks olema elutähtsate ja konkurentsivõimeliste ettevõtete arvu suurendamine programmi piirkonnas koos suurenenud ekspordimahtude ja lisandväärtusega (nt töövõiljakus). Lisaks regionaalsete ja piiriüleste ettevõtlusvõrgustike tugevdamine programmi piirkonna suhteliselt madalama ettevõtlusaktiivsusega piirkondades. Näiteks võivad algatused hõlmata piiriala aktiivseid ettevõtlussektoreid, sealhulgas puidutööstust, toiduainetööstust ja põllumajandust, turismi ja puhkemajandust, metallitööstust ja masinatööstust.

Samuti võiks toetada koostööd sotsiaalsete ettevõtete ning loome- ja kultuurimajanduses, hõbemajanduses ja ringmajanduses tegutsevate ettevõtete vahel, kuna nende sektorite tähtsus kasvab nii mõlemas riigis kui ka globaalselt. Lisaks võiks koostöö turismi ja põllumajanduse VKEde vahel luua programmi piirkonnas uusi agroturismi ja muid aeglase reisimise turismitooteid, sealhulgas väärtustada piiriülese ala loodus- ja kultuuriväärtusi. Samas soodustatakse piiriüleste ettevõtlussuhete tugevdamist ka teistes majandussektorites.

Piiriüleste äriühingute tugevdamiseks on oluline soodustada piiriüleste koostööd ja kogemuste vahetamise algatusi ettevõtlust toetavate organisatsioonide vahel. Nende teenuste ja tugifrastruktuuri ühine arendamine aitab pakkuda kohalikele ettevõtetele sihipärasemat ja kohandatud tuge. Näiteks ekspordiabi, protsesside digitaliseerimise, toote- ja teenusearenduse, inkubatsiooni- ja mastaabiteenuste, turundustegevuse, sotsiaalse mõju mudelite jms valdkondades.

Piiriülese koostöö soodustamine ettevõtlust toetavate organisatsioonide poolt on eriti oluline mikroettevõtete puhul, kuna tavaliselt puudub neil ressursid ja võimekus piiriülese koostöötegevuse iseseisvaks elluviimiseks. Seetõttu pakub piiri- ja valdkonnaülese ettevõtluskoostöö võimalusi tõsta programmi piirkonna väikeettevõtete konkurentsivõimet väljaspool suuri majanduskeskusi.

2020. ja 2021. aastal Eestis ja Venemaal toimunud sidusrühmade konsultatsioonid, ühise programmeerimiskomitee arutelud ja ideede kogumine on samuti viinud arusaamiseni, et mikroettevõtete ja VKEde aktiivsed võrgustikud nii regionaalsel kui piiriülel tasandil on oluliseks teguriks programmi piirkonna jätkusuutlikkuses. Sellised võrgustikud on eriti olulised piirkondades, mis on sõltunud suurtööstustest ja kus on vastavalt vähearenenud VKEde ökosüsteem, ning madala asustustihedusega maapiirkondades. Programm võiks pakkuda väärtuslikku tuge ettevõtluse mitmekesistamiseks ja uute ettevõtete arendamiseks piirkondades piiriülese koostöö ja võrgustike loomise kaudu.

Peamised väljakutsed, millega programm 1. prioriteedi raames tegeleb, on järgmised:

1. Väike- ja mikroettevõtete vähene suutlikkus teadmussiirde ja innovatsiooni võimaluste ja teadusinfrastruktuuri juurde pääsemiseks/kasutamiseks.
2. Ebapiisavad teadus- ja arendusorganisatsioonid ning ettevõtete koostöö programmi piirkonnas, sealhulgas piiriülel.
3. Piirialadel mahajäänud innovatsioon ja majanduskasv.
4. Talentide ja spetsialiseerunud tööjõu säilitamine programmi piirkonnas, toetades projekte ja VKEsid, kus need inimesed sooviksid töötada.
5. Vähearenenud piiriüleised äriühingud, kuhu on kaasatud Eesti ja Venemaa VKEd ning ettevõtlust toetavad organisatsioonid.
6. Eesti ja Venemaa ettevõtluse tugiorganisatsioonide ebapiisav koostöö ja ühine teenusearendus.

1.2.3. Hetkeseis ning keskkonna ja loodusega seotud väljakutsed

Veemajandus

Eesti ja Venemaa ühised veekogud on programmi piirkonna silmapaistvaks tunnuseks; nende hulka kuuluvad Narva laht (Läänemeri), Narva jõgi ja kolmest osast koosnev Peipsi järv -Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvega. Venemaa ja Eesti vahelist koostööd nende ühisveekogude haldamisel toetab Eesti-Vene piiriveekogude kaitse

ja säästva kasutamise ühiskomisjon. Selle komisjoni eesmärk on jälgida ühiskasutuses olevate veekogude ja jagatud ressursside, nagu kalapüük, üldist tervist.

Oluliseks väljakutseks programmiirikkonnale on Narva jõe vesikonna veekogude eutrofeerumine, mis on põhjustanud vee kvaliteedi halvenemist ja ebasoodsaid muutusi kogu ökosüsteemis, nt liigne vetikate vohamine, sinivetikate suurenenud õitsemine, madal hapnikusisaldus, suurenenud settimine kalade kudemisaladel, mis võib kalapopulatsioonile saatuslikuks saada. Seda eutrofeerumisprotsessi süvendab vee temperatuuri tõus, mis on põhjustatud kliimamuutustest ja inimtegevusest tulenevast reostusest, nagu põllumajandusjäätmete äravool – toidained ja pestitsiidid, kariloomade reovesi jne – ning punktallikad (kergesti tuvastatavad ja määratletavad saastekohad).

Suurimad punktireostusallikad Narva jõe vesikonnas on Tartu (Eesti) Emajõe kaudu ja Pihkva linn Velikaja jõe kaudu. Teised punktallikad nii Eestist kui Venemaalt hõlmavad tööstustegevust valgalal, mis on seotud metallurgia (ainult Venemaa programmiirikkond), keemia-, farmaatsia-, tekstiili-, põlevkivikaevandamise (Eesti), paberivabrikute ning muude raskemetalli- ja mahukate keemiatööstustega.

Peipsi, Emajõe ja Narva jõe äärsetes väikeasulates on ka reoveepuhastus väljakutseks peamiselt kolmel põhjusel: 1) Ühiskanaliseerimine ei ole välja ehitatud nii, et sellega oleks tehniliselt võimalik liituda kõigil elanikel; 2) Ühiskanaliseerimise võrk on amortiseerunud ja põhjustab reovee lekkeid; 3) Reovee kohtpuhasti on amortiseerunud või ebaefektiivne.

Kuna ühised veeteed on samuti omavahel seotud, mõjutab valgalasse sattuv reostus üldjuhul kõiki ühiseid veekogusid. Mõlemal pool piiri on aga tegevused keskendunud punktallikatest lähtuva reostuskoormuse vähendamisele koos lämmastiku- ja fosforireostuse selge vähenemisega ühiskasutatavates veekogudes viimase 3 aastakümne jooksul. Alates 2007. aastast on Eesti ja Venemaa partnerite osalusel piiriüleste koostööprogrammide kaudu ellu viidud mitmeid projekte. Näiteks projektide Common Peipsi 2 ER2, Emajõe-Pihkva WMP-2-ER29 ja PureWater-ER54 raames ja konkreetselt Venemaal Põhjadimensiooni Keskkonnapartnerluse projektide abil ehitati või korrastati programmiirikkonnas kümneid veepuhastusrajatisi.

Viimase HELCOM-i hinnangu kohaselt (projekt HELCOM ACTION) on aga veel potentsiaali vähendada toitainete sissevoolu punktallikatest, mille vähendamise potentsiaal on kõige suurem põllumajandussektoris. Hiljuti vastu võetud Läänemere tegevuskava 2030 kohaselt on põllumajandus praegu toitainetekoormuse peamine panustaja. Reostuse vähendamise potentsiaali on ka hajaasulate ja üksikelamute puhul. Sellegipoolest on ebapiisavalt puhastatud reovesi endiselt vee toitainete taset soodustavaks teguriks ning programmiirikkonnas on vaja jätkata jõupingutusi olemasolevate reoveepuhastite ajakohastamiseks või ka uute puhastusseadmete ehitamiseks, et kaitsta hapraid veeökosüsteeme.

Lisaks reoveepuhastite kaasajastamisele ja rajamisele on Venemaa ja Eesti ametiasutused teinud jõupingutusi Narva jõe vesikonna saastetasemete uurimiseks ja saasteallikate kaardistamiseks, tehes koostööd, jagades Narva vesikonna keskkonnaandmeid ja sünkroniseerides reostusmõju uurimisprogramme. Läänemere tegevuskavas (BSAP) 2021–2030 võtsid lepinguosalisel kohustuse jätkata koostööd vesikondade majandamisasutustega (sh Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni ühiskomisjoniga), et vesikondade majandamiskavad, sh. piiriüleste jõgede puhul, võtaksid arvesse BSAP-is seatud keskkonnanäidmeid.

Kuigi koostöö eelmisel programmiperioodil on olnud viljakas, on andmete jagamine saastetaseme ja ühisveekogude üldise ökoloogilise tervise kohta endiselt probleemiks. Seega on vaja edendada tegevusi, mis parandavad koostööd selles valdkonnas. Nende teemade käsitlemine aitab programmil edeneda jäätmevaba ühiskonna suunas.

Ringmajandusele ülemineku edendamine

Ringmajanduse staatust mõõdetakse suures osas toodetud, taaskasutatud jäätmetega ning sellega, kui palju materjale siseriiklikult toodetakse ja tarbitakse. Eestis on aastatel 2011-2019 toodetud ja taaskasutatud jäätmete kogus mõõdukalt paranenud. Programmiirikkonnas Venemaa poolel on jäätmete suurenenud Leningradi ja Pihkva oblastis ning Peterburis ning ringlussevõtu määrad on aastatel 2019-2020 näidanud paranemist. Kehvad jäätme- ja ringlussevõtu näitajad mõlemas programmiirikkonnas on seletatavad tõhusa jäätmekäitlussüsteemi puudumisega – sealhulgas prügikastidega jäätmete nõuetekohaseks taaskasutamiseks,

väiksemate omavalitsuste suutlikkuse puudumisega jäätmeid tõhusalt käidelda ning inimeste madala motivatsiooniga muuta oma käitumist jäätmete ja ringlussevõtu suhtes.

Siiski võiks toetada lahendusi, mis aitavad suurendada väiksemate kogukondade jäätmete ringlussevõtu suutlikkust, teadlikkuse tõstmist avaliku ja erasektori ning kodanike ringmajanduse harjumuste edendamiseks üldiselt ning piiriülese koostöö raames võiks toetada uuenduslike vahendite või ärimudelite toetamist jäätmeallikate (nt ümbertöötlemiseks) kasutamiseks. Näiteks Interreg BSR projektis „Baltic Industrial Symbiosis“ kasutati tootmisettevõtete jäätmeid ühest objektist teise ettevõtte ressursina. Sellist projekti saaks edendada piiriüleselt vastastikuse õppimise, uute äri- ja finantsmudelite väljatöötamise ning muude jäätmete utiliseerimise vahendite kaudu.

Ringmajanduse jaoks on aktuaalne ka energiatarbimise ja energiatõhususe teema. Programmipiirkonnas toodetakse elektrit valdavalt kasvuhoonegaase tekitavatest kütuseallikatest. Suurim osa energiatarbimisest Eestis tuleneb elamusektorist, millele järgnevad transpordi-, kaubandus- ja tööstussektor. Venemaal on tööstus suurim energiatarbija, millele järgneb elamusektor, kaubandussektor ja seejärel transport. Piirkondlikud ja riiklikud strateegiad näitavad selgelt, et energiatõhususe parandamine on kliimaeesmärkide saavutamise prioriteet. Programmipiirkonna ühisteks väljakutseteks on hoonefondi halb tõhusus ja sõltuvus kasvuhoonegaase tekitavatest transpordivõimalustest.

Kuigi jäätmekäitlus ja energialahendused on selle programmi kontekstis olulised väljakutsed, võiks positiivsete muutuste edendamiseks kasutada „pehmeid lahendusi“. Üks viis selle saavutamiseks oleks rakendada nende väljakutsetega tegelemiseks „targa linna“ ja „targa küla“ lahendusi. Mõlemad kontseptsioonid kasutavad kogukonnas digitaalset või uuenduslikke lahendusi, et edendada paremat ressursitõhusust, tervislikumaid ja säästvamaid transpordivõimalusi, integreerida paremaid jäätmekäitlustavasid jne.

Sellest lähtuvalt võivad nutikad lahendused kogukonna tasandil aidata edendada ringlust väljaehitatud keskkonnas, näiteks ökodisaini põhimõtted väljaehitatud keskkonnas, biointensiivne linnapõllumajandus, energia tootmine taastuvatest allikatest, kogukonna tegevuskavade väljatöötamine üleminekuks rohkem ring- ja ressursitõhusamale majandusele, targad kodud/ehitusettevõtted energiatarbimise jälgimiseks, piirkondlike toodete reklaamimine jne. Arvestades huvi ja vajadust tegeleda jäätme- ja energiaprobleemidega, võiks ülalnimetatud lahendusi toetada piiriüleste koostöötegevuste kaudu, nagu õppekülastused, rühmitustegevused ja uuenduslike lahenduste katsetamine.

Ringmajanduse kasvus on kesksel kohal ökoinnovatsiooni ja biomajanduse kontseptsioonid. Programmipiirkond on loodusvarade poolest rikas ning arvestades teaduse ja ettevõtluse tugiklastrite tugevust, on biopõhises sektoris kasvu- ja arenguvõimalus. Põllumajandus, kalapüük ja metsandus on mõlemal pool piiri suure potentsiaaliga alad. Väärub märkimist, et metsatööstus nii Pihkva oblastis, Leningradi oblastis kui ka Eestis on kõrge tootlikkusega ning arvestades vajadust biokütuste ehk puidugraanulite järele, kasvab nõudlus ja turg puidupõhiste toodete järele.

Need sektorid seisavad aga silmitsi väljakutsetega, mida saaks lahendada ökoinnovatsiooni ja biomajanduse põhimõtetega. Näiteks kariloomadest ja pestitsiididest põhjustatud reostust põllumajanduses, merekeskkonna hävitamist ja ohustatud liikide juhuslikku püüdmist kalurite poolt ning metsatulekahjusid, mis võivad kahjustada saematerjali, saab lahendada uuenduslike tehnoloogiate ja lahendustega. Lisaks, millele on viidatud eelmises jaotises, asuvad need tööstusharud valdavalt maapiirkondades ja seisavad silmitsi akuutsete väljakutsetega, mis on seotud üldise vähese innovatsiooni- või uue tehnoloogia omandamise suutlikkuse, teadus- ja arendustegevuse puudumise, oskustöölise puudumise ja vananenud seadmetega (see on väljakutse nii kalandusele kui ka põllumajandusele). Sarnaselt sektorispetsiifilistele väljakutsetele saab neid makromajanduslikke probleeme ja neist tulenevat tööstusharu survet lahendada tegevustega, mis toetavad uuenduslike vahendite ja lahenduste kasutamist.

Tehnoloogia- ja biotööstuse koostöö nii Eestis kui Venemaal on juba osutunud viljakaks ning seda toetavad riiklikud ja piirkondlikud strateegiad. Eesti-Vene programm võiks veelgi toetada piiriüleseid algatusi nendes tööstusharudes, katsetades uusi äriideid ja -tehnoloogiaid, rahastades kiirendusprogrammide häkatone või

sarnaseid skaleerimisprogramme, et edendada ringmajanduses uusi, uuenduslikke ärimudeleid ja toetada üleminekut "nulljätmete".

Bioloogiline mitmekesisus

Programmipiirkonna loodus ja bioloogiline mitmekesisus on uskumatult rikkalik, mitmekesine ja ainulaadne mitmesuguste loodusvaradega. See hõlmab sisemaa mageveevarusid ja Läänemerd, tihedaid metsaalasid, aga ka maa- ja linnakooslusi. Programmipiirkonna puhul on nii Venemaal kui ka Eestil oma looduse kaitsmiseks jõuline keskkonnapoliitika, sealhulgas Eesti-poolne riiklik Eesti bioloogilise mitmekesisuse strateegia ja tegevuskava (2012) ning riiklikud programmid: "Leningradi oblasti keskkonnakaitse", "Linnakeskkonna parendamine ja keskkonnakaitse Peterburis" ning "Meetmete kogum Pihkva oblasti keskkonnakaitse tagamiseks aastateks 2018–2020" vastavalt Leningradi regiooni, Peterburi ja Pihkva jaoks.

Piiril ja kogu programmipiirkonnas on nii Venemaa kui ka Eesti poolel suured looduslikud kaitsealad. Venemaa poolel on olulisemad kaitsealad rahvusvahelise tähtsusega Ramsari märgala "Pihkva-Tšudskaja järveäärne madalik", Remdovski riiklik zooloogiline kaitseala, Polistovski riiklik looduskaitseala ja Sebežski rahvuspark Pihkva oblastis, sealhulgas 10 UNESCO maailmapärandi nimistusse kuuluvat objekti Pihkva linnas ja Leningradi oblastis, Nižne-Svirski looduskaitseala, Ingerimaa looduskaitseala ja Mšinskoje soo looduskaitseala.

Kõigil neil on föderaalset tähtsusega kaitseala staatus. Paljud Peterburi kaitsealad on ka riikliku kaitse all kultuuripärandi aladena ja/või kuuluvad UNESCO maailmapärandi nimistusse, sealhulgas Peterburi ajalooline keskus ja sellega seotud mälestised. Eesti poolel on 4 rahvusparki – Alutaguse, Karula, Lahemaa ja Soomaa ning 9 suuremat loodus- ja maastikukaitseala – Alam-Pedja, Endla, Haanja, Kõnnumaa, Kõrvemaa ja Põhja-Kõrvemaa, Otepää, Peipsiveere ja Vooremaa.

Eripäraks nii Eesti kui ka Venemaa programmipiirkonnas (Leningradi ja Pihkva oblastis) on mõlema piirkonna suur metsasus. Need metsaalad on koduks sadadele erinevatele loomaliikidele, sealhulgas lindudele, imetajatele, roomajatele ja kahepaiksetele. Piirialade loomaliigid rändavad regulaarselt riikide vahel ning neil on ühised elupaigad Venemaa ja Eesti vahel. Märkimisväärsed on suured imetajad, sealhulgas ilves, karud ja põder, kes liiguvad regulaarselt üle piiri ja meelitavad piirkonda loodushuvilisi, fotograafe ja jahimehi.

Need looduslikud alad seisavad aga silmitsi mitmete väljakutsetega, millel võib olla kahjulik mõju piirkonna taimestikule ja loomastikule. Näiteks invasiivsed liigid nagu marmorvähid ühisveekogudes avaldavad laastavat mõju kohalikule vähipopulatsioonile või karuputk, invasiivne taimeliik, mis on inimesele mürgine ja levib kiiresti kogu programmipiirkonnas ning on nuhtluseks nii Venemaal kui ka Eestis. Muud inimtegevusega seotud väljakutsed hõlmavad maa puhastamist põllumajanduses ja kahjulike pestitsiidide kasutamist põllumajandussektoris jne. Sellised probleemid rõhutavad vajadust teha koostööd, et käsitleda keskkonnanäriske ühistel loodusaladel ja edendada bioloogilist mitmekesisust, luues inimestele meeldiva ja tervisliku külastus- ja elukoha.

Kliimaga kohanemist rõhutati suure väljakutsena ka sidusrühmade konsultatsioonidel, kus arutati, et tulevased tegevused peaksid aitama parandada olemasolevate kaitsealade majandamist (nt külastajate voo juhtimine, keskkonnaandmete käsitlemine ametnike ja külastajate jaoks), elupaikade taastamist ja kaitset (nt märgalad, kalade kudemisalad), mõlemal pool piiri ühise populatsiooniga liikide (nt hülged, kotkad, karud, põdrad) uurimine, kaitsmine ja seire, invasiivsete võõrliikide väljajuurimine ja uute invasiivsete liikide leviku tõkestamine. Lisaks bioloogilise mitmekesisuse jälgimisele ja kaitsmisele võiks programm aidata tõsta teadlikkust piirkonna looduslikust ilust ja harida inimesi (eriti noori) selle tähtsusest.

Roheline taristu

Roheline taristu on strateegiliselt planeeritud looduslike ja poollooduslike alade võrgustikud, mis on kavandatud ja hallatud ökosüsteemiteenuste, nagu vee puhastamine, õhukvaliteet, puhkealad, kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine, pakkumiseks. Rohelist taristut saab kasutada ka linnas ja maal; linnapiirkondades võib see tähendada rohelist teid, parke, rippaedu, kogukonnaaedu, jalgrattateid jne. Maapiirkondades on rohetaristu kasutuselevõtt mõeldud bioloogilise mitmekesisuse toetamiseks, aidates

säilitada ja taastada ökosüsteeme. Nende näidete hulka kuuluvad metsloomade sillad, mis ühendavad rändloomi teiste loodusalaadega, rahvusparkid ja kaitsealad, vanade taluhoonete ümbertöötlemine jne.

Programmipiirkonnas on roheline taristu arendamine linnades olnud tagasihoidlik, kuid mõned head näited on olemas. Tallinnas arendab B.Green (Interreg CBC programm) Tallinna linna linnaosasid ühendavat 13,5 km pikkust "rohelist koridori" ning arendab "pereaedu", mis on maatükid peredele oma toodangu kasvatamiseks. Tartus on projekt "Kureeritud elurikkus" arendanud parke, kus muru ja põlistaimeliike pikalt ei niideta, mis toetab linna taime- ja loomaliikide elurikkust. Väljaspool neid keskusi on tehtud jõupingutusi, et suurendada teiste linnade suutlikkust sarnaste projektide elluviimiseks, kuid institutsionaalsed väljakutsed, nagu suutlikkuse ja rahaliste vahendite puudumine, võivad olla takistuseks väiksematele kogukondadele nende muudatuste algatamisel.

Venemaa programmipiirkonnas on äärmiselt olulised roheline taristu, kliimakontrolli vahendite, linna ökosüsteemide ja elurikkuse toetamise mehhanismide säilitamine ja arendamine. Ametlikud raamistikud tarkade linnade ja roheline taristu arendamiseks on hiljutine arengusuund. Peterburis on oluliseks väljakutseks roheline taristu puudumine. Rannikulinnana on rannikualade kaitseks vaja looduspõhiseid lahendusi. Veelgi enam, linn on tugevalt urbaniseerunud ja mahutab palju rahvastikku, kuid puuduvad täisväärtuslikud rohealad ning jalgrattataristut saaks laiendada ja täiustada.

Leningradi ja Pihkva oblastis on roheline taristu arendamine alles algusjärgus, kuid hiljutised projektid, nagu "Leningradi targad ja rohelised linnad" ja Pihkva linn, mis arendab esimest säästvat linnalist liikumiskeskonda Venemaal, näitavad poliitilist taht arenda roheliseks, jätkusuutlikeks linnadeks. Üks selline näide Leningradi oblastis on esimene piiriülene Velo ala Venemaal, mis ühendab Venemaa ja Soome vahelist rahvusvahelist rattamarsruuti (Kagu-Soome - Vene programmi toetatud projekt).

Programmiala maapiirkondade roheline taristu on peamiselt tegelema probleemidega, mis on seotud bioloogilise mitmekesisuse, eluslooduse kaitsmise ning loodusvarade, nagu metsad ja veekogud, tervise säilitamisega. Rohetaristu ilmekamad näited maaelu kontekstis on kaitsealade hooldamine ja arendamine programmipiirkonnas (selgitatud eespool). Üks peamisi ühiseid väljakutseid programmipiirkonnas on see, et puudub selge metodika või süsteemne lähenemine roheline taristu arendamiseks.

Arvestades roheline taristu „varast“ arengut programmipiirkonnas, võiks toetada parimate tavade jagamisega seotud piiriülesteid tegevusi, rohetaristu projektide integreerimist kohalikesse strateegiatesse, õppekõlastusi ja väikesemahulisi taristuprojekte nagu rohekoridoride arendamine või kogukonnaaedu.

PO2 raames määratletud peamised probleemid on järgmised:

1. Programmipiirkonna ühisveekogude kõrge reostus.
2. Vananevad või ebapiisavad reoveepuhastid piirialal.
3. Madal ringlussevõtu tase ja kõrge jäätmetekke tase.
4. Vaja on täiendavaid uuringuid ja andmete jagamist Venemaa ja Eesti ühiskasutatavaid maa- ja veepõhiseid ökosüsteeme jälgivate institutsioonide vahel.
5. Programmipiirkonnas on vaja arendada ja edendada rohetaristu lahendusi, et toetada bioloogilist mitmekesisust ja muuta piirialad atraktiivsemaks elukohaks.
6. Toetumine kasvuhoonegaase tekitavatele ja taastumatutele energiaallikatele energiatõhususe parandamiseks.

1.2.4. Turismi, kultuuri ja sotsiaalse innovatsiooni hetkeolukord ning väljakutsed

Turism, kultuur, sotsiaalne innovatsioon

Turism on oluline sektor nii Eestis kui Venemaal jaoks, kuna see rikastab majandust ning loob töökohti ja võimalusi piiriülesteks tegevusteks. Viimastel (pandeemia-eelsetel) aastatel kasvas turismisektor

programmipiirkonnas kiirelt mõlemas riigis. Eripärsed kultuurilised ja looduslikud väärtused programmipiirkonnas loovad turismi arenguks ja koostöök suuerepärase aluse.

Üks neist eripärastest väärtustest on Venemaa ja Eesti värvikas loodus. See on tähtis eelkõige seetõttu, et loodusturismi potentsiaal ja nõudlus selle järele on kasvamas nii programmipiirkonnas kui kogu maailmas. Turistid soovivad külastada uusi sihtpunkte ja eelistavad loodussõbralikke reisimisviise. Programmipiirkond eristub oma traditsioonilise Peipsi järve rannakultuuri poolest (kalastamine, kurgi- ja sibulakasvatus, käsitöö, jne.). Seetõttu loob turismi areng programmipiirkonnas võimalusi märgatavaks majanduskasvuks.

Samas seisab turismi areng piirkonnas mitmete väljakutsete ees. Suurim väljakutse on loomulikult COVID-19 pandeemia, mis ei takista ainult turismi arengut, vaid ka turismisektori normaalset funktsioneerimist piirkonnas. Pandeemia ennustamatu olemus tekitab segadust piiriületuse küsimustes, millel on üldine negatiivne mõju piirialade olukorrale. Tuleviku koostöö peab arvesse võtma võimalikke piiranguid ja väljakutseid, mida võib põhjustada COVID-19 olukord.

Teine tähtis väljakutse on, kuidas suurendada külastajate ja piirkonda ööbima jäävate inimeste arvu, seda eriti hooajavälisel ajal ja väljaspool suuremaid linnu nagu Peterburi ja Tallinn. Hetkel külastatakse paljusid piirkondi vaid läbisõidul suurematesse linnadesse. See tähendab, et olukorra parandamiseks tuleks läheneda piirkonna turismi – eelkõige maaturismi – arendamisele strateegilisemalt.

Programmiala puuduseks on ka ühtse turunduspoliitika või -strateegia puudumine piirkonna edendamiseks ja turismpotentsiaali kasutamiseks. Näiteks on olemas Peipsi järve piirkonna turismi- ja kultuuripotentsiaali strateegia (Peipsimaa arengustrateegia 2019-2030), kuid sellesse on kaasatud kohalikud omavalitsused vaid Eesti poolt. Ühist pikaajalist strateegiat koos Venemaa partneritega pole arendatud. Olukorra muudab veelgi keerulisemaks asjaolu, et turismiarenduse sidusrühmadel (nt. VKE-del) ja programmipiirkonna omavalitsusüksustel puuduvad regulaarsed professionaalsed piiriüleised kontaktid piirkondlike ja temaatiliste turismiarendajate, klasterite ja võrgustike osas. Lisaks pandeemia on sidusrühmade vahelise vähese piiriülese koostöö põhjuseks ka koostööd juhtivate sidusrühmade ja/või omavalitsuste koordineerimise ja ühiste jõupingutuste puudumine. Samas on piiriüleste kontaktide ja teadmiste regulaarne kasutamine ülimalt oluline, et hõlbustada turismi turustamist ja edendamist nii riigisiselt kui ka rahvusvaheliselt.

Programmipiirkonnal on suur potentsiaal veeturismi arendamiseks, sealhulgas siseveekogude – jõgede ja järvede – ning Soome lahe arenguks. Soome lahe rannikul tegutsevad mitmed rahvusvahelised sadamad. 2019. aastal külastas Peterburi ligi 870 tuhat kruisituristi ning Tallinna 2018. aastal 635 tuhat kruisituristi. Programmipiirkonda kuulub 30 väiksemat sadamat. Samas pole praegu võimalik Narva jõel, Peipsi järvel ja Pihkva järvel piiri ületada, mis takistab piiriülese veeturismi arendamist. Selle potentsiaali kasutamiseks tuleks teha rohkem pingutusi. Üheks rannaturismi arendamise võimaluseks on väikesadamate olukorra parandamine ja nende toimimine piirkonna ühise sadamavõrgustikuna. Lisaks tuleks arendada ka kultuuriväärtuste säilitamist, (karavani)parke, lagealaid ja turismimarsruute.

Materiaalse kultuuripärandi seisund programmipiirkonnas osaliselt halveneb. Samas peetakse kultuuriväärtusi ja -pärandit mõlema koostööpoole jaoks ülimalt oluliseks. See tähendab, et programmipiirkond võiks ära kasutada koostööpotentsiaali suuremaks koostöök eriasutuste ja organisatsioonidega, mis tegelevad kultuuripärandi säilitamise ja edendamisega ning pakkuda koolitusi restaureerimisspetsialistidele. Samas tuleks julgustada püüdlusi tutvustada kohaliku kultuuripärandi ja mineviku tähtsust mitte ainult turistidele, vaid ka kohalikele elanikele.

Programmipiirkonnale mõlemal pool piiri on iseloomulik rikas kultuuripärand ja hulgaliselt kauneid looduslikke vaatamisväärsusi, kuid sageli puudub seal turismi ja transpordi infrastruktuur, näiteks vajab parendamist raudtee ühendus Tallinna ja Peterburi vahel. Pole piisavalt arendatud loodusturismile suunatud taristut, st. suviseid ja talviseid kergliiklusteid ja matkamarsruute programmialal. Lisaks ei ole mõlemal pool piiri pakutavate infrastruktuuriteenuste tase ühtlustatud, mis tähendab, et teatud tüüpi taristud on ühel või teisel pool piiri rohkem arenenud. Olukorra parandamiseks on vaja suuremaid investeeringuid, et ühtlustada infrastruktuuri ja koordineerida erinevate piirkondade tegevusi.

Programmi piirkonnas on prioritseeritud ka sotsiaalne kaasatus ja võrdsed võimalused kõikidele inimestele. See tähendab, et sotsiaalse innovatsiooni aspekti tuleks edaspidistes projektides arvesse võtta. See võib tähendada võimaluste pakkumist erivajadusega inimestele, ligipääsetavate keskkondade loomist ja palju muud. Kuigi mõned sotsiaalsed väljakutsed mõlemal pool piiri on sarnased, on sotsiaalne innovatsioon ja sotsiaalne ettevõtlus alles arengu algstaadiumis. Programmi piirkonnale võiks kasu tuua võimaluste loomine piiriülese koostööprogrammi raames teemaga tegelemiseks – õppida mõlema riigi parimatest praktikatest ja viia ellu ühiseid pilootprojekte, et veelgi hoogustada sotsiaalset innovatsiooni.

Turismi ja kultuuri valdkond hõlmab ka mobiilsust ja kultuuriõpet. Seetõttu võiks ka noorte seas luua rohkem piiriüleseid kontakte. Näiteks korraldada kultuurivahetusi, laagreid või erinevaid tegevusi Venemaa ja Eesti noortele, mille kaudu tutvustada kultuuripärandit, kultuuri ja piirkonna tähtsust. Teadmised piirkonna minevikust ja kultuuripärandist võivad muuta piirkonna noortele atraktiivsemaks, et siin tulevikus elada, õppida või töötada.

Tööpaketi PO4 peamised väljakutsed on:

1. Puudulik visioon ja vajadus ühtsete turundusstrateegiatega järele teatud valdkondades.
2. Turismi, turismi infrastruktuuri, sh. veeturismi ja raudteeturismi potentsiaali ebapiisav kasutamine piirialadel.
3. Programmi piirkonna nutika edendamise plaani ning ühiste piiriülese turismi võimaluste puudumine.
4. Piirkondlike ja temaatiliste turismiarendajate regulaarsete piiriüleste kontaktide puudumine.
5. Puudulik taristu veeturismi arendamiseks Peipsi järve piirkonnas.
6. Vajadus kultuuripärandi paremaks säilitamiseks ja säästvaks kasutamiseks kogu programmi piirkonnas.
7. Säästlike turismitoodete ja -teenuste ning kultuuriliste lahenduste loomine muutuv keskkonnas.
8. Sotsiaalne kaasatus ja ligipääsetavus objektidele ja teenustele, arvestades erivajadustega inimestega.

1.2.5. Valitsusala hetkeolukord ja sellega seotud väljakutsed

Riiklikul tasandil on loodud regulaarne Eesti-Vene piiriülene koostöö, mida teostavad kolm komisjoni. Piiriveekogude kaitse ja säästva kasutamise ühiskomisjon hõlbustab keskkonnaseire andmete vahetamist, proovivõtumetoodikate ühtlustamist ning soodustab avalikkuse osalemist piirijärvede teemalistes aruteludes. Eesti-Vene kalanduskomisjon tegeleb Peipsi/Tšudskoje, Lämmi/Tyoploye järve ja Pihkva järve kalavarude majandamisega. Ministeeriumidevaheline transpordikomisjon tegeleb piiriületuse, raudtee- ja maanteetranspordi, lennu- ja parvlaevühenduste lihtsustamisega seotud küsimustega. 2017. aastal allkirjastasid riigid piirkondadevahelise ja piiriülese koostöö edendamise lepingu. 2019. aastal sõlmiti Venemaa ja Eesti kultuuriministeeriumite vahel kultuurikoostöö leping, et soodustada muusika-, kultuuri-, kunsti- ja teatrilase vahetu koostöö ja partnerluse laienemist.

Lisaks on sõlmitud paarkümmend piiriülest koostöölepingut Venemaa regionaal- ja kohalike omavalitsuste ning Eesti omavalitsuste vahel, sealhulgas pikaajaline koostöö Tallinna ja Peterburi, Tartu ja Pihkva, sõpruslinnade Narva ja Ivangorodi vahel. Nendes lepingutes sisalduvad ühised koostööteemad hõlmavad piiriülese ettevõtluse, kultuuri, turismi, hariduse, keskkonnakaitse, noorsootöö, spordi ja tervishoiu toetamist.

Eesti ja Venemaa piirkondade koostööd on tõhusalt toetanud piiriüleste koostööprogrammide elluviimine alates 2004. aastast. Lisaks muule on see koostöö soodustanud majandustegevust, edendanud kultuurilisi, ökoloogilisi ja teisi kasulikke sidemeid piirkonnas; loonud pinnase mitmetele infrastruktuuri arengutele, edendanud koostööd ja piiriüleseid projekte. Sellisena on sellel olnud positiivne mõju programmi piirkonna juhtimisele riiklikul ja piirkondlikul tasandil.

Piirkondlikud konsultatsioonid näitasid, et inimestevahelised projektid on oluline vahend kohalike elanike piiriüleseks kokkuviimiseks, et ületada eelarvamusi, luua uusi ja värskendada olemasolevaid kontakte ning luua koostööks positiivne õhkkond.

Negatiivse rahvastikutrendi tõttu lahkub programmi piirkonnast ja linnadest rohkem inimesi kui sinna naaseb, millest tõstatub inimeste ligimeelitamise küsimus. See probleem puudutab ka etnilist (rannaäärset) kultuuri programmialal, mis on väljasuremisohus. Sellega seoses peaks tulevased programmid pöörama tähelepanu sellele, kuidas inimesi piirkonnas hoida või sinna uusi inimesi ligi meelitada. Selles osas tooks programmi piirkonnale kasu suurem inimeselt-inimesele koostöö, noortealgatused, teised tegevused, mis kaasavad kohalikke elanikkonda, tegevused või projektid, mis aitavad parandada maapiirkondade ligipääsetavust, jne. Linnaarenguga ja üldisemalt linna-maa suhetega seotud probleemid kujutavad endast võimalikke ühisosa tulevaste piiriüleste algatuste arendamiseks.

Peamised väljakutsed:

1. Vajadus suurendada piiriülest koostööd ja kogemuste vahetamist ametiasutute vahel, mis puudutab avalikke teenuseid erinevates poliitikavaldkondades.
2. Vajadus tugevdada piiriülest inimestevahelist koostööd erinevatel aladel.
3. Vajadus tõsta teadlikkust ja suurendada suutlikkust erinevates poliitikavaldkondades, sh. säästava arengu eesmärkide integreerimine, kultuurikontaktid, jne.
4. Vajadus tõhustada avalikku haldust ja koostööd piiriületuspunktide täiustamise osas.

1.2.6. Programmi strateegiline raamistik ja programmi täiendused

Piiriüleste koostööprogrammide eduka elluviimise kogemus EL-i riikide ja Venemaa vahel on aluseks järgmise Eesti-Vene programmi kavandamisel ja arendamisel, mis hõlmab olulisi uuringuid, koostööd ja kahepoolseid arutelusid, et selgitada välja programmi piirkonna vajadused, väljakutsed ja võimalused.

Eesti-Vene programm arvestab rahvusvahelisi, riiklikke ja regionaalseid poliitikaid ning muid algatusi, mis on programmi piirkonna suhtes asjakohased ja/või mis hõlmavad programmi piirkonda. Koostöö kaudu püüab Eesti-Vene programm välja selgitada sünergia ja koordineerimisvajaduse teiste EL-i ja kohalike programmidega, et tagada makroregionaalsete strateegiate ja Eesti-Vene programmi poliitiliste eesmärkide tõhus elluviimine. Selleks oleme määratlenud peamised poliitika, strateegiad ja asjakohased rahastamisprogrammid.

Riiklikud ja piirkondlikud raamistikud

Piiriülene koostöö on esiletõstetud element Eesti riiklikes strateegiates (Regionaalkoostöö tegevused ja eesmärgid) ja Vene Föderatsiooni dokumentides "Ruumilise arengu strateegia kuni aastani 2025" ning „Piiriülese koostöö kontseptsioon Vene Föderatsioonis“, mis mõlemad toetavad Venemaa Föderatsiooni ruumilise arengu strateegias sätestatud prioriteete. Piiriüleste koostööprogrammide eesmärk on tugineda ühistele huvidele naaberriikidega ja ühisele kohustusele teha koostööd peamistes prioriteetsetes valdkondades, sealhulgas keskkonna, logistika ja infrastruktuuri, humanitaaralgatuste ja majandusarenguga seotud küsimustes.

Eesti-Vene programmi eesmärgid ja prioriteedid täiendavad programmis käsitletavate valdkondade laiema arenguprioriteete. Arvestati järgmisi riiklikke ja piirkondlikke raamistikke:

Riiklikud raamistikud

1. **Venemaa:** "Dekreet Venemaa riiklike arengueesmärkide kohta aastani 2030". Käesolevas dokumendis esitatakse Vene Föderatsiooni arengu peamised riiklikud ja strateegilised eesmärgid kuni aastani 2030. Neid toetavad täiendavalt „Riiklikud projektid“, kus tuuakse välja eesmärgid ja sihid riiklike arengueesmärkide elluviimiseks.
2. **Eesti:** "Eesti 2035" on riigi pikaajaline arengustrateegia. Selle eesmärk on kasvatada ja toetada meie inimeste heaolu, et Eesti oleks kahekümne aasta pärast parim koht elamiseks ja töötamiseks.

Piirkondlikud raamistikud

3. **Leningradi regiooni:** „Leningradi regiooni sotsiaalse ja majandusliku arengu strateegia aastani 2035”. Määratleb Leningradi piirkonna sotsiaal-majandusliku arengu eesmärgid ja elluviimise.
4. **Pihkva regiooni:** “Pihkva regiooni sotsiaal-majanduslik areng aastani 2035”. Määratleb sotsiaal-majandusliku arengu strateegia ja tegevuskavad aastani 2035.
5. **Peterburi linn:** “Peterburi linna sotsiaalse ja majandusliku arengu strateegia aastani 2035”. Määratleb sotsiaal-majandusliku arengu strateegia ja tegevuskavad aastani 2035.
6. **Eesti regionaalsed strateegiad:** Ida-Virumaa arengustrateegia 2019-2030+; Jõgevamaa arengustrateegia 2035+; Tartumaa arengustrateegia 2040; Põlvamaa arengustrateegia 2035+; Valgamaa arengustrateegia 2035+; Viljandimaa arengustrateegia 2035+; Võrumaa arengustrateegia 2035+; Järvamaa arengustrateegia 2019-2035+; Lääne-Virumaa arengustrateegia 2030+; Raplamaa arengustrateegia 2035+; Harjumaa arengustrateegia 2035+. Piirkondlikes strateegiates on määratletud iga Eesti programmiala sotsiaal-majanduslikud arengueesmärgid.

Rahvusvahelised raamistikud ja strateegiad

EL-i tasandil on EUSBSR (EL-i Läänemere piirkonna strateegia) leping EL-i liikmesriikide ja Euroopa Komisjoni vahel, et tugevdada koostööd Läänemere-äärsete riikide vahel, tulemaks toime ühiste väljakutsetega ja saamaks kasu piirkonna ees seisvatest ühistest võimalustest. EUSBSR võrgustikku kuuluvad liikmesriigid on Rootsi, Taani, Eesti, Soome, Saksamaa, Läti, Leedu ja Poola. Strateegia julgustab koostööd tegema ka EL-i naaberriikidega, sealhulgas Venemaa, Islandi, Norra ja Valgevenega. EUSBSR strateegial on kolm eesmärki: (1) kaitsta Läänemerd; (2) ühendada piirkond; (3) suurendada heaolu. Piirkonnas on ka mitmeid EL-i väliseid piiriülese koostöö programme, mis tegelevad EUSBSR-i poolt määratletud eesmärkidega. Need on Eesti-Vene piiriülese koostöö programm, Kagu-Soome ja Venemaa piiriülese koostöö programm, Karjala piiriülese koostöö programm, Läti-Vene piiriülese koostöö programm, Leedu-Vene piiriülese koostöö programm, Poola-Vene piiriülese koostöö programm ning Interreg Läänemere piirkonna programm.

Kuigi EUSBSR on Euroopa Liidu strateegia, saab selle eesmärgi edukalt ellu viia ainult konstruktiivse koostöö kaudu EL-i mittekuuluvate partnerriikidega, sealhulgas strateegilise partnerluse kaudu Venemaaga, mis on ühendatud Läänemere piirkonnaga mere- ja maismaapiiride kaudu ning ajalooliste, poliitiliste, majanduslike, keskkonna-, kultuuri- ja inimestevaheliste sidemete kaudu.

Läänemere merekeskkonna kaitse komisjon (HELCOM) on valitsustevaheline organisatsioon ja piirkondlik merekonventsioon Läänemere piirkonnas. HELCOMi eesmärk on kaitsta Läänemerd kõigi maa-, õhu- ja merereostusallikate eest, samuti säilitada bioloogilist mitmekesisust ja edendada mereressursside säästvat kasutamist. Nii Eesti kui Venemaa on HELCOMi lepinguosalised.

Seoses ÜRO 17 säästva arengu eesmärgiga täiendab programm järgmisi eesmärgi: eesmärk 8: inimväärne töö ja majanduskasv; eesmärk 9: tööstus, innovatsioon ja infrastruktuur; eesmärk 11: jätkusuutlikud linnad ja kogukonnad; eesmärk 12: vastutustundlik tarbimine ja tootmine; eesmärk 14: elu vee all ning eesmärk 15: elu maal. Lisaks toetab programm eesmärki 18: kultuuri – see kuulub erikategooriana ka Eesti säästva arengu eesmärkide hulka.

Säästva arengu eesmärgid on integreeritud Eesti ja Venemaa riiklikesse poliitikatesse, mis loovad ühise strateegilise raamistiku ühiste piiriüleste koostöömeetmete tugevdamiseks, et ehitada üles jätkusuutlik tulevik ja toetada ühise visiooni saavutamist nutikamate, rohelisemate, tervemate, vastupidavamate ja jõukamate kogukondade jaoks.

Teised toetusmeetmed: Territoriaalanalüüsi raames käsitleti Euroopa Regionaalarengu Fondide katvust programmipiirkonnas ning riikliku ja regionaalse tasandi programme. EL-i tasandil on kolm programmi, mis kattuvad Eesti-Venemaa piiriülese koostöö programmi piirkonnaga, sealhulgas:

1. Interreg Läänemere regiooni programm: Interreg Baltic Sea Region programm on EL-i rahastamisallikas neile, kellel on nutikaid ideid piirkonna arendamiseks. Programm toetab partnereid üheteistkümnest Läänemere-äärsest riigist uuenduslike, veesäästlike ja kliimanetraalsete lahenduste elluviimisel. Vene Föderatsioon kaasrahastab Venemaa partnerite osalemist programmis.

2. Kagu-Soome ja Venemaa piiriülese koostöö programm: piiriülese koostöö programm, mis toetab ühiseid jõupingutusi piiriüleste arenguväljakutsete lahendamisel programmipiirkonnas rahastusega Euroopa Liidult, Vene Föderatsioonilt ja Soome Vabariigilt.
3. Läti-Vene piiriülese koostöö programm toetab ühiseid jõupingutusi piiriüleste arenguprobleemide lahendamisel Läti-Vene piiriüleses piirkonnas. Programmi kaasrahastavad Euroopa Liit, Läti Vabariik ja Vene Föderatsioon.

Olulisemad toetusprogrammid ja organisatsioonid Eestis:

1. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus – toetab ärimudeli arendamist, kaubanduse arendamist, välismaiste otseinvesteeringute kaasamist, välistalentide ligimeelitamist, turismi arendamist.
2. KIK – Keskkonnainvesteeringute Keskus. Toetab keskkonnaga seotud projekte, sealhulgas ringmajanduse projekte.
3. Riigi Tugiteenuste Keskus – toetab ettevõtluse arendusprojekte, sh. turismiga seotud projekte.
4. LEADER tegevusgrupid – rahastab maaelu arengut toetavaid tegevusi.
5. Eesti riigieelarve strateegia 2021-2024 – toob välja prioriteetid ja strateegilised eesmärgid ning selle, kuidas Eesti valitsus neid eesmäärke rahastab, kaasates sealhulgas vajadusel konkreetseid meetmeid.

Olulisemad toetusprogrammid ja organisatsioonid Venemaal:

1. Riiklikud projektid – „Riiklike projektide” rahastus hõlmab tervet rida eesmäärke ja tegevusi ning nende eesmärkide saavutamiseks eraldatud rahastamissummasid. Eesti-Vene programmiga seotud projektid hõlmavad järgmisi teemasid: keskkond, haridus, teadus, VKE-d ja toetus ettevõtetele, kultuur, eluase ja linnaarendus ning digitaalmajandus.
2. Pihkva regiooni majandusliku arengu- ja investeerimispoliitika komitee
3. Leningradi regiooni arengu- ning väikse ja keskmise suurusega ettevõtete ja tarbijaturu komitee
4. Peterburi linna industriaalpoliitika, innovatsiooni ja kaubanduse komitee
5. Peterburi Arengu- ja Ettevõtluskeskus
6. Peterburi Klastri Arenduskeskus
7. Leningradi regiooni Ettevõtluse Toetamise Fond
8. Pihkva regiooni Ettevõtluse Toetamise ja Arendamise Sihtasutus
9. Peterburi looduse, keskkonnakaitse ja ökoloogilise ohutuse komitee
10. Leningradi regiooni loodusressursside komitee
11. Pihkva regiooni loodusressursside ja ökoloogia komitee
12. Peterburi linna kui turistikeskuse arenguprogramm
13. Peterburi linna kultuuriarengu programm
14. Leningradi regiooni siseriikliku ja piirkondliku turismi arenguprogramm
15. Pihkva regiooni kultuuri, kultuuripärandi säilitamise ja turismi arenguprogramm

Rahastamisprogrammide vaheline koordineerimine on vajalik asjakohaste rahastamisprogrammide vahelise sünergia tagamiseks ja sama projekti topeltrahastamise riski maandamiseks.

1.2.8. Eelnevatest kogemustest saadud õppetunnid

Varasematest kogemustest saadud õppetunnid on ulatuslikult dokumenteeritud eelmise programmiperioodi programmi vahehindamises, aruteludes eelmise programmi abisaajatega ning Eesti-Vene piiriülese koostöö programmi 2014-2020 korraldusasutusega.

Vahehindamise peamised järeldused andsid kasulikku tagasisidet, mida praeguse programmiperioodi osas arvesse võtta. Eelmise programmiperioodi toetusesaajad väitsid, et ootavad uuel programmiperioodilt järgmist:

1. Kultuuripärandi eesmärgid peaksid hõlmama ka investeerimisplaane ja investeerimistegevusi, kaasa arvatud ühistegevused ettevõtetega. Tuleks toetada innovatiivseid ideid.

2. Keskkonna- ja säästva arengu projektide investeringuvajadus on suur, eriti Venemaa poolel. Keskkonnale suunatud projektid peavad jääma programmi keskmesse.
3. Vajadus kohalike infrastruktuuri investeeringute järele on väga suur. Need aitavad parandada kohalikke elutingimusi mõlemal pool piiri ning pakuvad head võimalust programmi nähtavamaks muutmiseks kohalike elanike ja turistide seas. Tuuakse välja, et infrastruktuuriprojektidel peaks olema selge mõju piiriülesele koostööle.
4. Programm tuleks muuta projekti kasusaajate jaoks lihtsamaks, st. võiks olla vähem bürokraatiat, vähem haldustakistusi, rohkem paindlikkust projekti juhtimise osas, jne.

Peamised soovitusel järgmiseks programmiperioodiks olid:

1. Programmi sihtpiirkonnaks peaksid jääma piirialad.
2. Tuleks jätkata investeeringute tegemist piirialade kohalikkude avalikkude infrastruktuuri, eelkõige kultuuri, turismi ja keskkonna valdkondades.
3. Järgmise programmiperioodi tegevused peaksid sisaldama rohkem teadustegevusi. Eelmisel programmiperioodil keskenduti uurimistegevustes peamiselt keskkonnateemadele, kuid kasulik oleks teadustegevuste ulatuse laiendamine, näiteks programmipiirkonna biopõhise tööstuse elujõulisuse hindamine, piirialadel ühiste arengukavade koostamise ja uuringute läbiviimise soodustamine, ettevõtete vahelistesse teadus- ja arendustegevuse algatustesse investeerimine, jne.
4. Kommunikatsioonitegevusi tuleks tugevdada. Laiem ja mitmekeelne suhtlus peaks ulatuma kaugemale programmi kasusaajatest ning jõudma piirkondlike ja riiklike huvigruppideni ka selliste kanalite kaudu nagu sotsiaalmeedia, kohalike omavalitsuste veebilehed, jne.

Käesolevas programmiperioodis on neid soovitusi võimalikult suures ulatuses ja vajadusel arvesse võetud. Eelmisest programmiperioodist nähtub, et tõhustada ja parendada tuleks programmi tegevuste teabevahetust, konkursikutsete väljakuulutamist ning edulugude jagamist, sest see tähendab, et esitatakse rohkem projektitaotlusi ning laiema avalikkuse teadlikkus programmi pakutava väärtuse osas suureneb.

Lisaks seisavad piirialad seoses maaelu eripärade ja keskkonnavajadustega silmitsi väljakutsetega, mis erinevad oluliselt linnapiirkondade omadest. Seega seal, kus vähegi võimalik, peaks rahastus keskendama nendele vajaduste rahuldamisele programmipiirkonnas ning sünergia loomisele suuremate linnakeskuste ja väiksemate piiriüleste kogukondade vahel, et suurendada piiriala suutlikkust tegeleda innovatsiooniga, jätkusuutliku arenguga ning süsteemsete väljakutsetega, maksimeerides nii programmi toetuse mõju.

1.3. Poliitikaeesmärkide ja Interregi spetsiifiliste eesmärkide valiku põhjendus

Tabel 1

Valitud poliitikaeesmärk või Interregi spetsiifiline eesmärk	Valitud erieesmärk	Prioriteet	Valiku põhjendus
Nutikam Euroopa, edendades uuenduslikku ja arukat majandusmuutust	VKE-de arengu ja konkurentsivõime edendamine tootlike investeeringute kaudu	Suurenenud piiriülene ettevõtluskoostöö programmi-piirkonnas	Eesti ja Venemaa näevad potentsiaalset kasu koostöö tihendamises teadusmahuka ettevõtluse arendamise, innovatsiooni ning teadus- ja arendustegevuse tulemuste kommercialiseerimise ning ettevõtete ja ettevõtluse tugistruktuuride kontaktide arendamise ja võrgustiku loomise osas. Programmialal on märkimisväärne uurimis-, teadus-, ekspert- ja oskusteabe alane potentsiaal, mida saaks

			<p>rakendada ettevõtluses ning mitmetes piiriüleseid partnerlusi otsivates majandussektorites.</p> <p>Kõrgtehnoloogiate laialdasem kasutuselevõtt ning rakendusuringute tulemuste kommertsialiseerimine on programmiala väljakutsed, mis puudutavad ettevõtteid olenemata nende suurusest - mikroettevõtetest suurettevõteteni. See nõuab intensiivsemat suhtlust akadeemiliste ja rakendusteaduslike institutsioonide ning ettevõtete vahel piirkonnas, et olemasolevaid teadmisi ja kontseptsioone praktikas rakendada.</p> <p>Programmipiirkonna teadus- ja äriühingute tihedam koostöö on vajalik kohalikule majandusele lisandväärtust andva innovatsiooni loomiseks (nt. rakendusliku teadus- ja arendustegevuse kõrgem määr, teadus- ja arendustegevuse töötajate suurem hõive erasektoris ning suuremad teadus- ja arendustegevuse kulutused SKT-s).</p> <p>Aktiivsed mikroettevõtete ja VKE-de võrgustikud nii piirkondlikul kui piiriülel tasandil on programmipiirkonna jätkusuutlikkuse seisukohalt oluline tegur. Sellised võrgustikud on eriti olulised piirkondades, mis on sõltunud suurtööstustest ja kus on vastavalt vähearenenud VKE-de ökosüsteem, ning madala asustustihedusega maapiirkondades. Programm võiks pakkuda väärtuslikku tuge ettevõtluse mitmekesistamiseks ja uute ettevõtete arendamiseks piiriülese koostöö ja võrgustike loomise kaudu.</p> <p>Prioriteet on vajalik selleks, et tugevdada Eesti ja Venemaa ettevõtluse tugiorganisatsioonide ja VKE-de praegust vähearenenud piiriülest koostööd ning aktiveerida Eesti ja Venemaa ettevõtluse tugiorganisatsioonide koostööd ja ühist teenusearendust.</p> <p>Seda kõike eesmärgiga suurendada programmipiirkonnas konkurentsivõimeliste ettevõtete arvu ning suurendada ettevõtete ekspordimahte ja nende poolt pakutavat lisandväärtust.</p> <p>Toetuse vormid hõlmavad avatud taotlusvoorude kaudu eraldatavaid toetusi.</p>
<p>“Rohelisem, vähese CO2-heitega ja vastupidavam Euroopa, edendades puhtale ja õiglasele</p>	<p>Jätkusuutliku veemajanduse edendamine</p>	<p>Reoveekäitluse parendamine Narva jõe vesikonnas</p>	<p>Kohanemine kliimamuutustega on katustermin, mida kasutatakse mitme teema käsitlemiseks, sealhulgas jätkusuutlik veemajandus, ringmajandus ja roheline taristu; kõik need mängivad olulist rolli keskkonna olukorra kujunemisel ja piirkonna heaolu osas praegusel hetkel ja tulevikus. Arvestades, et programmipiirkonnas on rohkelt mitmekesiseid loodusvarasid, on kliimamuutustega tegelemine ning</p>

<p>energiale üleminekut, rohelist ja siniseid investeeringuid, ringmajandust, kliimaga kohanemist ning riskiennetust ja riskide juhtimist”</p>			<p>rohelistemale ja vastupidavamale programmi piirkonnale ülemineku edendamise ülimalt oluline.</p> <p>Suure osa Venemaa-Eesti piirist moodustavad ühised veeteed. Need veeteed on mõlema riigi jaoks kultuuriliselt, majanduslikult, sotsiaalselt ja keskkonnavalaselt olulised.</p> <p>Arvestades kliimamuutuste mõju ja Narva jõe vesikonna reostuse taset, peavad mõlemad riigid välja töötama sünkroniseeritud lähenemisviisi selle õrna ökosüsteemi olukorra juhtimiseks.</p> <p>Jätkuvalt on väljakutseteks eutrofeerumine ja raskmetallide hulk ühiskasutatavates veekogudes. Parem piiriülene reoveekäitlus Narva jõe vesikonnas võiks aidata neid probleeme leevendada ning parandada programmi piirkonna üldist ökoloogilist olukorda.</p> <p>Programmi toetus tegevustele eraldatakse konkursikutsete alusel valitud standardsete arendusprojektide kaudu, ja kui need on loetletud selle konkreetse eesmärgi all, siis otsetoetustest rahastatavate suurte infrastruktuuriprojektide kaudu.</p>
<p>“Rohelisem, vähese CO₂-heitel ja vastupidavam Euroopa, edendades puhtale ja õiglasele energiale üleminekut, rohelist ja siniseid investeeringuid, ringmajandust, kliimaga kohanemist ning riskiennetust ja riskide juhtimist”</p>	<p>Ringmajandusele ülemineku edendamine</p>	<p>Olmejäätmete suurenenud sorteerimine ja taaskasutus</p>	<p>Ringmajandusele üleminekut nähakse võimalusena suurendada tootmise efektiivsust, vähendada jäätmeid ja edendada loodussäästlikumat tarbijakäitumist. Lisaks aitab see ülemineku kaasa kliimamuutustega kohanemisele, taastuvenergia ja vähese CO₂-heitel energia kasutamisele ning turvalisema elukeskkonna loomisele.</p> <p>Olmejäätmete suurenev kogus koos madala ringlusse saadetava materjali kasutusmääraga nii Eestis kui Venemaal rõhutavad vajadust liikuda ringmajanduse rakendamise suunas. Kui praeguste ärimudelite ja programmivaldkonna lahenduste puhul on ringmajanduse põhimõtete rakendamine üsna tagasihoidlik, siis teadlikkuse tõstmine ja tarbijate mõtteviisi muutmine võiksid kiirendada üleminekut ringmajanduse elementide laialdasemale ja ühisele kasutamisele.</p> <p>Programmi toetus tegevustele eraldatakse konkursikutsete alusel valitud standardsete arendusprojektide kaudu, ja kui need on loetletud selle konkreetse eesmärgi all, siis otsetoetustest rahastatavate suurte infrastruktuuriprojektide kaudu.</p>
<p>“Rohelisem, vähese CO₂-heitel ja vastupidavam</p>	<p>Looduskaitse ja bioloogilise mitmekesisuse soodustamine,</p>	<p>Programmiala ökoloogilise seisundi paranemine</p>	<p>Programmiala on mitmekesine nii looduskeskkonna kui ka inimese poolt loodud keskkonna poolest, esindatud on nii maailmatasemel linnakeskused kui ka rikkumatud loodusvarad. Piirkonna jätkusuutlikuks</p>

<p>Euroopa, edendades puhtale ja õiglasele energiale üleminekut, rohelisi ja siniseid investeeringuid, ringmajandust, kliimaga kohanemist ning riskiennetust ja riskide juhtimist”</p>	<p>eelkõige linnakeskkonna rohelise infrastruktuuri tõhustamine ja saaste vähendamine</p>		<p>arenguks ja looduskeskkonna olukorra edendamiseks peaks programm keskenduma rohelise infrastruktuuri arendamisele läbi praktiliste meetmete, näiteks aidates linnadel ja küladel välja töötada selged meetodid ja strateegilised raamistikud rohelise infrastruktuuri arendamiseks. Selliseid plaane võiks välja töötada „targa linna” ja „targa küla“ kontseptsiooni silmas pidades, mille kaudu võiks edendada regionaalarengu eesmärgi ja harmooniat looduskeskkonnaga. Lisaks on suur potentsiaal <i>cleantech</i> valdkonnal ehk „roheliste tehnoloogiate” arendamisel, et toetada ringmajanduse jätkusuutlikku arengut ja loodusvarade kasutamist.</p> <p>Ühiste veeteede reostus viitab suuremale reostusprobleemile programmi piirkonnas. Saasteallikate hulka kuuluvad põllumajandus, kasvuhoonegaaside heitkogused, tööstusjäädide äravool, ebaefektiivsed veepuhastusjaamad jne. Olukorda halvendavad veelgi mitteametlikud prügimäed programmi piirkonnas, raiskav tarbijakäitumine, saastavad taastumatud energiaallikad energiatarbimises ja transpordist tulenev õhusaaste. Roheline infrastruktuur ja targa linna/küla lahendused võivad aidata leevendada saaste kahjulikku mõju.</p> <p>Programmi toetus tegevustele eraldatakse konkursikutsete alusel valitud standardsete arendusprojektide kaudu, ja kui need on loetletud selle konkreetse eesmärgi all, siis otsetoetustest rahastatavate suurte infrastruktuuriprojektide kaudu.</p>
<p>Sotsiaalsem Euroopa, rakendades Euroopa sotsiaalõiguste samba¹ põhimõtteid</p>	<p>Kultuuri ja turismi rolli suurendamine majandusarengus, sotsiaalses kaasatuses ja sotsiaalses innovatsioonis</p>	<p>Piiriülese turismialase koostöö suurendamine programmi piirkonnas</p>	<p>Kultuur ja turism on mõlema riigi jaoks olulised elemendid ning turism moodustab märkimisväärse osa programmi piirkonna SKT-st. Lisaks on turismisektori arengul mitmeid olulisi kaasmõjusid. Esiteks toetab turismisektori areng piirkonna elukeskkonna parandamist ja sotsiaalmajanduslikku olukorda, kuna turistide voog lubab pakkuda teenuseid, mis vaid kohaliku elanikkonna vajadusi arvestades end ära ei tasuks. Teiseks pakub turism võimalusi lisatulu saamiseks ning kohalike ja riiklike eelarvete suurendamiseks. Kolmandaks, uuenduslikud lahendused ja kaasatus turismis pakuvad piirkonnale paremaid võimalusi ja suurendavad selle atraktiivsust kohalike seas.</p> <p>Kõik programmiala piirkonnad on pidanud oma strateegilistes arengudokumentides oluliseks keskenduda mitte ainult turismivoo suurendamisele, vaid ka oma piirkonna atraktiivsuse tõstmisele kohalike seas. Seega aitab programmitoetus neid eesmärgi</p>

¹ Euroopa sotsiaalõiguste sammas on oluline üksnes EL-i riikidele ja mitte Vene Föderatsioonile

			<p>saavutada piirkondadevahelise piiriülese koostöö kaudu, mis põhineb programmipiirkonna rikkalikul kultuuri- ja looduspärandil.</p> <p>Programmiala iseloomustab rikas materiaalne ja vaimne kultuuripärand. Seal on esindatud mitmed kultuurid ning programmipiirkond peaks ära kasutama olemasolevaid võimalusi maapiirkondade edendamiseks. See aitab muuta suurlinnadest väljapoole jäävaid piirkondi atraktiivsemaks ning säilitada ja edendada ka kohaliku kultuuripärandi omapära ning kultuurisidemeid.</p>
Parem koostöö juhtimine	Suurendada ametiasutuste, eelkõige konkreetse territooriumi haldamiseks volitatud ametiasutuste ja sidusrühmade institutsioonilist suutlikkust	Paranenud avalike teenuste pakkumine piirialal	<p>Riigipiirist tulenevalt on piirialade inimeste vahelisi piiriüleseid koostöösidemeid üsna keeruline hoida. Seetõttu tuleks julgustada ja toetada koostööalgatusi nii ametiasutuste kui inimeste vahel.</p> <p>Piiriülese koostöö vajadus piirialadel avalike teenuste eest vastutavate ametiasutuste vahel põhineb viimaste aastate üsna tagasihoidlikel piiriülese koostöö algatustel Eesti ja Venemaa vahel. Seetõttu on kogemuste vahetamine ja ametialaste kontaktide tihendamine kasulik kogukondadele mõlemal pool piiri. Nende tegevuste tulemuseks on teenuste parem kvaliteet.</p> <p>Piirkonnal puudub ühtne ja pikaajaline regionaalse arengu strateegia. Kohalikud omavalitsused töötavad pigem omapead, samas kui programmipiirkonna täispotentsiaali rakendamine nõuab mõlemapoolseid ühiseid pingutusi.</p>
Parem koostöö juhtimine	Vastastikkuse usalduse suurendamine, julgustades eelkõige inimestevahelisi tegevusi	Suurenenud piiriülene koostöö piirialadel	<p>Piirialade inimestevahelisi sidemeid on üsna keeruline hoida ja säilitada. Seetõttu julgustame ja toetame koostööalgatusi nii ametiasutuste kui inimeste vahel.</p> <p>Programmipiirkonnas elavaid inimesi seovad ajaloolised sidemed. Nende kultuuriliste ja ajalooliste sidemete toetamiseks on oluline teha jõupingutusi piirialade inimeste lähendamiseks.</p> <p>Inimestevaheliste tegevuste edendamine aitab suurendada kohalike elanike kaasatust koostöösse.</p> <p>Väiksemahulised inimestevahelised projektid on suurepärase viisi kohalike inimeste piiriüleseks kokkuviiamiseks. Sellised algatused aktiveerivad kogukondi, aitavad luua uusi ja värskendada olemasolevaid kontakte ning luua positiivset koostööõhkkonda.</p>

2. Prioriteedid

PO1: Konkurentsivõimelisem ja arukam Euroopa majanduse uuendusliku ja aruka ümberkujundamise ja piirkondliku IKT-ühenduvuse edendamise kaudu

2.1. *Prioriteet 1* Suurenenud piiriülene ettevõtluskoostöö ja innovatsioon programmipiirkonnas

2.1.1. PO1 SO (iii) VKEde jätkusuutliku kasvu ja konkurentsivõime suurendamine ning töökohtade loomine VKEdes, sealhulgas tootlike investeeringute kaudu

2.1.2. Seotud meetmete liigid

Üldine eesmärk on teadmispõhise innovaatilise majanduse arendamine programmipiirkonnas. Programmipiirkond nõuab "nutikamaid" töökohti, uuenduslikke ettevõtteid, omavahel seotud, sektori- ja piiriüleseid äriühinguid ning tihedamat koostööd linnakeskuste ja maapiirkondade vahel. Vaja on sidusat osalejate ökosüsteemi ja ettevõtluse tugiteenuste kogumit, mis soodustab innovatsiooni, ettevõtlikkust ja ettevõtte kasvu.

Selle prioriteedi eesmärk on toetada olemasolevate ettevõtete elujõulisust ja konkurentsivõimet (nt tööjõu tootlikkuse tõstmine, kohalike ressursside täiustatud kasutamine, rahvusvahelise konkurentsivõime paranemine) ning uute ettevõtete asutamine programmipiirkonda läbi tegevuste, mis pakuvad VKEdele ja ettevõtjatele koostöö- ja innovatsioonituge. Selle prioriteediga soovitakse rahastada tegevusi, mis loovad ja tugevdavad piiriülest ettevõtetevahelist ja ettevõtlust toetavate organisatsioonide koostööd ning tegevusi, mis tõstavad ettevõtete innovatsioonivõimet ning soodustavad tehnoloogia- ja teadmussuunatud ettevõtetele.

Tegevused peaksid keskenduma ettevõtluse ökosüsteemidele ja ettevõtetele programmiala piirialadel. Piirialade ettevõtete toetamiseks saab kaasata rohkem väljakujunenud võrgustikke (nt klastrid) ja organisatsioone (nt teadus- ja arendusasutused, kiirendid) olulisematest keskustest. Fookuses on väikeettevõtete konkurentsieelise tõstmine väljaspool programmipiirkonna suuri majanduskeskusi.

Abikõlblikud tegevused hõlmavad alljärgnevat tegevusi, kuid ei ole nendega piiratud:

- 1) Uute klastrite ja võrgustike, sh piiri- ja valdkonnaüleste koostööraamistike, loomine ning olemasolevate tugevdamine, korraldades üritusi, mis on suunatud võrgustike loomisele, kogemuste vahetamisele, partnerite otsimisele, ideede genereerimisele, ajurünnakule jne.
- 2) Koolitus- ja pädevuse tõstmise tegevused ettevõtetele ja ettevõtlust toetavatele organisatsioonidele.
- 3) VKEdele pakutavate teenuste ühine arendamine nende innovaatilise tõstmiseks (nt konsultatsioonid, juhendamine, prototüüpimine, protsesside digitaliseerimine, toote- ja teenusearendus, inkubatsiooni- ja mastaabiteenused, turunduse ja rahvusvahelistumise tugi, sotsiaalse mõju mudelite rakendamine, vautšerid jne.)
- 4) Piiriüleste piirkondade ja ettevõtete edendamine uutele turgudele jõudmiseks ja uute klientide võitmiseks, sealhulgas turu-uuringud, messidel osalemine jne.
- 5) Tegevused, mis toetavad uute tehnoloogiate kasutuselevõttu VKEdes ning innovatsiooni ja teadusuuringute komertsialiseerimist (nt prototüüpimine, rakendusuuringud).
- 6) Eksperimentaalkultuuri arendamine programmipiirkonnas, rajades uusi katsestende, eluslaboreid, inkubaatoreid või kiirendeid.

2.1. 3 Indikaatorid

Väljundi indikaatorid

- Piiriüleselt koostööd tegevad organisatsioonid
- Ühiselt välja töötatud lahendused

Tulemusindikaatorid

- Organisatsioonid, kes teevad pärast projekti lõppu piiriülest koostööd
- Organisatsioonide poolt kasutusele võetud või täiustatud lahenduse

2.1.4. Peamised sihtrühmad

Peamised sihtrühmad on kas Eestis või Venemaal registreeritud juriidilised isikud, kes tegutsevad programmi piirkonnas. Abikõlblike organisatsioonide hulka kuuluvad:

- äri- ja teaduspargid;
- tööstuspiirkonnad;
- kiirendid ja inkubaatorid;
- tehnoloogia arenduskeskused;
- regionaalarengu keskused;
- kompetentsikeskused;
- programmi piirkonna ettevõtted;
- ettevõtlust toetavad organisatsioonid;
- erialaliidud ja ettevõtete klastrid;
- kaubandus-tööstuskojad;
- teadus- ja arendusorganisatsioonid;
- ülikoolid ja kutseõppeasutused
- kultuuri- ja loometööstuse sõlmpunktid ja keskused.

PO2 Keskkonnahoidlikum, vähese CO₂-heitega majanduselt CO₂-neutraalsele majandusele üleminev ja vastupanuvõimeline Euroopa, edendades õiglast üleminekut puhtale energiale, rohelist ja siniseid investeeringuid, ringmajandust, kliimamuutuste leevendamist ja nendega kohanemist, riskiennetust ja -juhtimist ning säästvat linnalist liikumiskeskonda

2.2. Prioriteet 2: Täiustatud reoveekäitlus Narva jõe vesikonnas

2.2.1. PO2 SO (v) Säästva veemajanduse edendamine

2.2.2. Seotud meetmete liigid

Konkreetses eesmärgis „Säästva veemajanduse edendamine“ valikul lähtutakse asjaomaste huvirühmade tuvastatud vajadustest ja teisestest andmetest programmi piirkonna veekogude ühise majandamise kohta. Keskendutakse Narva jõe vesikonna ühisele majandamisele, kuna sellel on keskkonna-, kultuuri- ja majanduslik tähtsus nii Eestile kui ka Venemaale.

Narva jõe vesikonna ühismajandamise rahastatavad tegevused keskenduvad eelkõige vee saasteainete seirele ja vähendamisele ning kalavarude seirele, eriti Peipsi/Tšudskoje, Lämmi/Tyoploye ja Pihkva järve puhul.

Rahastatavad tegevused keskenduvad koostööle keskkonna- ja teadusringkondade liikmete ja avalike haldusasutuste vahel, mis on seotud ühiste veeteede seirega.

Tegevuste oodatav panus aitab luua paremat arusaamist Narva jõe vesikonna ökoloogilisest tervisest ning võimaldab asjaomastel poliitikakujundajatel teha teadlikke ja õigeid otsuseid rakendatavate meetmete kohta, et leevendada saasteainete kahjulikku mõju Narva vesikonnas. Kalavarude osas on oodata Narva jõe vesikonna kalavarude üldise tervise mõistmiseks tõhustatud koostööd ja kalavarude seiret ning vajadusel keskkonda kahjustavate invasiivsete liikide märgistamist. Samuti eeldatakse, et rahastatud projektid hõlbustavad ühiste väljakutsete jälgimise ja neile reageerimise parimaid tavasid.

Konkreetsed tegevused selle SO alusel võivad hõlmata järgnevat:

1. Piiriüleste meetodikate, lahenduste väljatöötamine ja infrastruktuuri (ümber)ehitamine.
2. Töötada välja, eksperimenteerida või katsetada tegevusi või uuenduslikke vahendeid ökoloogilise tervisega tegelemiseks, reostuse/kalavarude seireks programmiala vesikondades, keskendudes Narva jõe vesikonnale.
3. Parimate tavade jagamine ja jätkusuutlike tavade edendamine asjaomaste sidusrühmade seas.

2.2.3 Indikaatorid

Väljundi indikaatorid

- Piiriüleselt koostööd tegevad organisatsioonid
- Uus või täiendatud reoveepuhastusvõimsus

Tulemusnäitajad

- Organisatsioonide poolt kasutusele võetud või täiustatud lahendused
- Organisatsioonid, kes teevad pärast projekti lõppu piiriülest koostööd
- Täiustatud ühisveevarustusega ühendatud elanikkondjundiindikaatorid

2.2.4. Peamised sihtrühmad

Peamiste sihtrühmade hulka kuuluvad:

- teadusvõrgustikud;
- õppeasutused;
- kodanikud;
- kalapüügiklastrid/-võrgud;
- regionaalne ja avalik sektor;
- ettevõtted.

2.3. *Prioriteet 3: Olmejätmete suurem sorteerimine ja taaskasutus*

2.3.1. PO2 SO (vi) ringmajandusele ülemineku edendamine

2.3.2. Seotud meetmete liigid

Konkreetses eesmärgi „Ring- ja ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamine“ valikul on lähtutud programmi piirkonnas ees seisvatest keskkonnavalastest väljakutsetest ja ringmajanduse majanduslikust potentsiaalst programmi piirkonnas. Samuti on valikus arvestatud, et ringmajandus on programmi piirkonnas arenemiseks alles algusjärgus. Seega peaksid selle jaotise tegevused võtma tervikliku lähenemisviisi ringmajanduse arendamisele programmi piirkonnas, sealhulgas tegevused jätmete vähendamiseks ja ringlussevõtu suurendamiseks, sektoritevaheliste suhete loomiseks, linnade ja maapiirkondade koostöö edendamine, uute ärimudelite uurimine ning ringmajanduse arendamise võimaluste ja riskide hindamine programmi piirkonnas ning need tegevused peaksid edendama "ringmajanduse kontseptsioone", et soodustada ka tarbijakäitumise muutumist.

Eeldatakse, et tegevused aitavad kaasa ringmajanduse kasvule programmi piirkonnas, edendavad paremaid jäätmekäitlus- ja tarbimistavasid, rajavad piiriüleseid võrgustikke, mis soodustavad ringmajanduse ettevõtlust ja kasvu, teadlikkuse tõstmist ning edendavad innovatsiooni ja uudseid ärimudeleid seotud valdkondades, nagu biomajandus, energiasektor jne.

Toetatud tegevused võivad hõlmata järgnevat:

1. Ringmajandusele ülemineku toetamiseks parimate praktikate ja lahenduste väljatöötamine ja jagamine.
2. Piiriüleste võrgustike ja nõustamisteenuste arendamine ringmajanduse sidusrühmadele. Tegevused võiksid hõlmata: klastrite loomist, võrgustike loomist, võimekuse suurendamise tegevusi avalike ja erasektori sidusrühmade jaoks, et suurendada ringmajanduse harjumusi nende mõjusfääris, infopunktides.
3. Uute ja täiustatud ärimudelite reklaamimine. Tegevused hõlmavad järgmist: uute äriideede ja -tehnoloogiate katsetamine, kiirendusprogrammide, häkatonide või sarnaste skaleerimisprogrammide rahastamine, et edendada ringmajanduses uusi, uuenduslikke ärimudeleid.
4. Teadlikkuse tõstmine ja kodanike volitamine ringmajanduse edendamiseks meetmete võtmiseks. Tegevused peaksid soodustama inimeste ja kogukondade käitumise muutumist jäätme- ja ringlussevõtu harjumuste suunas.
5. Targa linna, targa küla ja targa piirkonna lahenduste arendamine ja integreerimine programmi piirkonnas: parimate praktikate ja teadmiste kättesaadavuse suurendamine läbi õppevahetuste, õppekäikude, võrgustike loomise, pilootprojektide ja uute tehnoloogiate testimise.
6. Ettevõtluse arendustegevuse toetamine biomajanduse ja "roheline tehnoloogia" sektoris. Tegevused võivad hõlmata järgmist: uute äriideede ja -tehnoloogiate katsetamine, rühmitustegevused, häkatonid, kiirendusprogrammid ja muud asjakohased ettevõtluse tugiprogrammid.

2.3.3 Indikaatorid

Väljundiindikaatorid

- Piiriüleltoel koostööd tegevad organisatsioonid
- Ühiselt välja töötatud lahendused

Tulemusindikaatorid

- Organisatsioonid, kes teevad pärast projekti lõppu piiriüleltoel koostööd
- Organisatsioonide poolt kasutusele võetud või täiustatud lahendused

2.3.4 Peamised sihtrühmad

Peamiste sihtrühmade hulka kuuluvad:

- regionaalne ja kohalik avalik sektor;
- regionaalarengu ettevõtted;
- eraettevõtted;
- tööstus- ja kaubanduskojad;
- valitsusvälised organisatsioonid;
- vabatahtlikud organisatsioonid;
- haridus-, teadus- ja arendusasutused.

2.4. *Prioriteet 4: Programmipiirkonna ökoloogilise seisundi parandamine*

2.4.1. PO2 SO (vii) looduskaitse ja bioloogilise mitmekesisuse, eelkõige linnakeskkonna rohetaristu tugevdamine ja saaste vähendamine

2.4.2. Seotud meetmete liigid

Konkreetne eesmärk "Looduse, bioloogilise mitmekesisuse ja rohetaristu kaitse ja säilitamine, sealhulgas linnapiirkondades ning igasuguste saastevormide vähendamine" valiti programmi oma elurikkuse ja loodusvarade kaitseks.

Tegevused peaksid keskenduma kliimamuutustele, inim- ja tööstusteguritele, mis põhjustavad reostust – eriti Narva jõe valgatal – linna ja maa rohetaristule ja nende arendamisele ning targa linna ja targa küla kontseptsioonide strateegilisele rakendamisele, et võimaldada säästvat arengut ja loodusvarade kasutamist. Nende tegevuste eesmärk peaks olema strateegiliste raamistike väljatöötamine – eelkõige rohetaristu arendamiseks – ning parimate tavade väljatöötamine õhu-, maa- ja veereostuse vähendamiseks.

Oodatav panus programmipiirkonda on bioloogilise mitmekesisuse taseme suurendamine/säilitamine, looduslike paikade tingimuste parandamine, rohetaristu strateegiate, raamistike ja parimate tavade väljatöötamine, mis aitavad suunata seda programmipiirkonnas tekkivat suundumust. Selleks tuleks tagada asjaomaste sidusrühmade praktiline looduskaitsetegevus ja võimekuse suurendamine, et edendada programmipiirkonnas rohetaristu arendamist. Samuti eeldatakse, et tegevused rakendavad „targa linna“ ja „targa küla“ kontseptsioone kohalikes arengustrateegiates, katsetavad või rakendavad uusi projekte või uuenduslikke ideid, mis edendavad jätkusuutlikkust ja bioloogilist mitmekesisust linna- ja maakeskkonnas.

Projekti tegevused võivad hõlmata järgnevat:

1. Looduslikku elurikkust toetavate ja ohutegurite negatiivseid mõjusid minimeerivate tavade jagamine ja arendamine.
2. Piiriüleste ühismeetmete rakendamine rohetaristu ja looduskaitse edendamiseks kohalikul tasandil. Tegevused võiksid hõlmata järgnevat: piiriülese katsetamise ja ühismeetmete ning loodusesse, bioloogilise mitmekesisuse kaitseks tehtavate investeeringute katsetamise arendamine; piiriüleste teadusuuringute ja ühiste keskkonnaressursside majandamist ühtlustavate tegevuste toetamine.
3. Rohetaristu arendamine piirialadel.

2.4.3. Indikaatorid

Väljundi indikaatorid

- Piiriüleselt koostööd tegevad organisatsioonid
- Ühiselt välja töötatud lahendused

Tulemusnäitajad

- Organisatsioonid, kes teevad pärast projekti lõppu piiriülest koostööd
- Organisatsioonide poolt kasutusele võetud või täiustatud lahendused

2.4.4. Peamised sihtrühmad

- Regionaalne või kohalik avalik sektor;
- regionaalarengu ettevõtted;
- eraettevõtted;
- ettevõtlust toetavad organisatsioonid, ühendused, kaubandus-tööstuskojad;

- valitsusvälised organisatsioonid;
- vabatahtlikud rühmad;
- haridus-, teadus- ja arendusasutused.

PO4: `Sotsiaalsem ja kaasavam Euroopa, rakendades Euroopa sotsiaalõiguste sammast`

2.5. Prioriteet 5: Piiriülese turismialase koostöö suurendamine programmipiirkonnas

2.5.1. PO4 SO (vi) kultuuri ja turismi rolli suurendamine majandusarengus, sotsiaalses kaasatuses ja sotsiaalses innovatsioonis

2.5.2. Seotud meetmete liigid

Eesmärgiks on edendada kultuuri-, keskkonnasõbralikku ja puhketurismi programmipiirkonnas, toetades lisaks materiaalse ja immateriaalse kultuuripärandi, sealhulgas nende turismi- ja vaba aja veetmise potentsiaali, intelligentset kasutamist. Tasakaal olemasoleva pärandi, sealhulgas merepärandi säilitamise ja arendamise vahel on võtmekomponent kõrgtasemel teenuste ja tegevuste loomisel, mis aitavad suurendada nende nähtavust külastajate jaoks ning tõsta kohalike kogukondade ühist identiteeti ja väärtust. Samuti tuleks kaaluda vajadust edendada sotsiaalset kaasatust ja innovatsiooni uute lahenduste kaudu turismis ja piiriüleses koostöös.

Tegevused peaksid keskenduma jätkusuutlike ja keskkonnasõbralike turismitoodete ja -teenuste arendamisele, mis põhinevad programmipiirkonna mitmekülgsel loodus- ja kultuuripärandil, nt. turismimarsruudid, ühispakkumised, ühised kaubamärgid jne. Lisaks uutele turismimarsruutidele, -pakettidele ja -toodetele keskendumisele tuleks kaaluda paljusid loodus- või kultuuripärandiga kultuuriobjekte, mis on ühiste turismitoodete või -teenuste lahutamatud komponendid. Üheks prioriteediks võiks siinkohal keskenduda piiridevahelise turismitaristu ühtlustamisele ja turismivõimaluste parandamisele üle Peipsi/Tšudskoje. Tähelepanu tuleks pöörata tehnoloogia ja uuenduslike lahenduste integreerimisele, et edendada turismi ja programmipiirkonna atraktiivsust. Seda tuleks teha, pidades silmas sotsiaalse kaasamise ja uuenduslike lahenduste edendamise vajadust selles piirkonnas.

Mõned tegevused võiksid olla järgnevad:

- 1) Loodud toodete ja teenuste turundamine, erinevat tüüpi turundusüritused ja tegevused eelkõige suurematest linnadest väljaspool asuvate piirkondade tutvustamiseks.
- 2) Turismisektori koostöö piiriülese elemendi tugevdamine.
- 3) Ühiste turismitoodete ja -teenuste arendamine, näiteks piiriülesed turismimarsruudid, mis pööraksid rohkem tähelepanu suurematest linnadest väljaspool asuvatele piirkondadele ja marsruutide ligipääsetavusele.
- 4) Ühiste tehnoloogiliste lahenduste väljatöötamine turismiteenuste ja -toodete kvaliteedi parandamiseks.
- 5) Turismipotentsiaaliga materiaalse kultuuripärandi säilitamine ja/või konserveerimine.
- 6) Säästva turismi kättesaadavuse parandamine.
- 7) Veeturismi piirkonna väikesadamate seisundi ja toimimise parandamine, programmipiirkonna ühiste veeturismimarsruutide väljatöötamine.

2.5.3 Indikaatorid

Väljundiindikaatorid

- Piiriüleselt koostööd tegevad organisatsioonid
- Ühiselt välja töötatud lahendused

Tulemusindikaatorid

- Organisatsioonid, kes teevad pärast projekti lõppu piiriülest koostööd
- Organisatsioonide poolt kasutusele võetud või täiustatud lahendused

2.5.4. Peamised sihtrühmad

Peamiste sihtrühmade hulka kuuluvad:

- avalikud organisatsioonid;
- erialaorganisatsioonid;
- piirkondlike ja temaatiliste turismiklastrite liikmed;
- kohalikud kogukonnad;
- piirkondlikud ja kohalikud ametiasutused;
- VKEd;
- regionaalarengu organisatsioonid;
- valitsusvälised organisatsioonid;
- turistid.

ISO1 Koostöö parem juhtimine

2.6. Prioriteet 6 Täiustatud avalikud teenused piirialal

2.6.1. ISO 1 SO (i) suurendada ametiasutuste, eelkõige konkreetse territooriumi haldamiseks volitatud ametiasutuste ja sidusrühmade institutsioonilist suutlikkust

2.6.2. Seotud meetmete liigid

Eesti ja Venemaa piiriüleses koostöös on oluline riigiasutuste institutsionaalse suutlikkuse tõstmine. See annab võimaluse toetada kõigi teiste programmi eesmärkide elluviimiseks vajalikku ühist planeerimist ja strateegilist arengut. Lisaks aitab see tugevdada sidemeid Venemaa ja Eesti ametiasutuste vahel, tõhustada halduskoostööd ja juhtimisstruktuuride arendamist programmi piirkonnas.

Sihtheemadeks on muuhulgas ökoloogia, munitsipaal- ja linnaplaneerimine, muinsuskaitse ja renoveerimine, turism, spordi- ja vaba aja veetmise võimalused, kultuuritegevuse edendamine, teenuste digitaliseerimine, kohustuslik ja huviharidus.

Abikõlblikud tegevused peavad soodustama piirialade haldamise ja valitsemise parandamist. Nende hulka kuuluvad, kuid mitte ainult:

- 1) Ürituste korraldamine, mille eesmärk on võrgustike loomine, kogemuste vahetamine, kontaktide loomine, ideede genereerimine, ajurünnak, kultuuri- ja ametialaste sidemete jms parandamine.
- 2) Koolitus ja pädevuse tõstmine ametiasutustele ja avalike teenuste osutajatele.
- 3) Ametiasutuste ja muude organisatsioonide pakutavate teenuste arendamine.
- 4) Uuringute, analüüside ja koolitusmaterjalide koostamine.

2.6.3 Indikaatorid

Väljundi indikaatorid

- Piiriülesest koostööst tegevad organisatsioonid
- Projektid, mis toetavad piiriülest koostööd linna-maa sidemete arendamiseks
- Ühiselt välja töötatud strateegiad ja tegevuskavad
- Ühiselt välja töötatud ja ellu viidud katsemeetmed

Tulemusindikaatorid

- Organisatsioonid, kes teevad pärast projekti lõppu piiriülest koostööd
- organisatsioonide ühised strateegiad ja tegevuskavad
- Ühiste koolituskavade lõpuleviimine

2.6.4. Peamised sihtrühmad

Peamiste sihtrühmade hulka kuuluvad:

- kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused;
- riigiasutused;
- valitsusvälised organisatsioonid;
- ettevõtted;
- kohalik elanikkond.

2.7. Prioriteet 7 Suurenenud piiriülene koostöö piirialadel

2.7.1. ISO1 SO (iii) vastastikuse usalduse loomine, eelkõige julgustades inimestevahelisi tegevusi

2.7.2. Seotud meetmete liigid

Programmipiirkonnal on tohtu potentsiaal avalike algatuste ja koostöö soodustamiseks. Inimestevahelised tegevused on seotud kõigi prioriteetidega. Need nõuavad aga erilist tähelepanu kohaliku piiriülese koostöö tihendamiseks. Olemasolev suutlikkus, mida täiendavad uued tegijad, võimaldab teha laia valikut väikesemahulisi fokuseeritud tegevusi ja uusi algatusi kohalikuks arenguks, mis loovad ja tugevdavad algatusi altpoolt ning annavad aluse potentsiaalsetele suurematele algatustele tulevikus. Inimesed kogu programmipiirkonnas on seotud erinevate kultuuriliste, majanduslike ja ametialaste sidemetega, mistõttu on oluline koostöö soodustamine ja vastastikuse usalduse loomine.

Abikõlblikud tegevused peavad tugevdama koostöösidemeid piirialade elanike vahel, keskendudes ühiselt läbiviidavatele tegevustele. Sellisena võiks tähelepanu pöörata ka piiritaguste kogukondade ühisosa leidmisele ning vahendite pakkumisele ühiseks koostööks ja mõlema poole kokkuviimiseks. Sihtteemad hõlmavad, kuid mitte ainult, noorte algatusi, noorte ettevõtlikkuse edendamist, loome- ja kultuuriaktsioone, (vaimse) kultuuripärandi kogumist ja edendamist, sotsiaalseid algatusi, haridus- ja teadusprojekte, sh keskkonnaharidust, ning sporti.

Potentsiaalsed tegevused võivad hõlmata järgnevat:

- 1) Programmipiirkonnas elavate rahvaste ja kogukondade teadlikkuse tõstmine.
- 2) Ürituste korraldamine, mis toob kokku inimesi mõlemalt poolt piiri.
- 3) Uute teadmisi ligimeelitamine ja heade praktikate kohandamine teiste programmide ja valdkondade järgi. Teadmiste vahetus, koolitused ja kompetentsi suurendavad tegevused erinevates valdkondades, sh tervishoid, sotsiaalhooldus, kultuur, sport.
- 4) jõupingutused elanikkonna osalemise edendamiseks sotsiaalsetes algatustes, sealhulgas vabatahtlike liikumiste arendamisel.

2.7.3 Indikaatorid

Väljundi indikaatorid

- Osalemine piiriülestes ühismeetmetes

- Ühiselt korraldatud piiriüleised avalikud üritused
- Osalemine ühistegevustes, mis edendavad soolist võrdõiguslikkust, võrdseid võimalusi ja sotsiaalset kaasatust
- Ühiselt välja töötatud lahendused

Tulemusindikaator

- Osalemine piiriülestes ühistegevustes pärast projekti lõppu

2.7.4 Peamised sihtrühmad

Peamiste sihtrühmade hulka kuuluvad:

- kohalik elanikkond;
- valitsusvälised organisatsioonid;
- eraettevõtted ja avalik-õiguslikud samaväärsed asutused;
- kohalikud omavalitsused.

3. Kommunikatsioon ja nähtavus

Programm viib ellu teabe- ja kommunikatsioonitegevused üldeesmärgi saavutamiseks: programmil on positiivne maine ning programm on tuntud kui usaldusväärne partner ja panustaja programmpiirkonna arengusse piiriülese koostöö kaudu. Programm on osalevates riikides laiemas avalikkuses tuntud .

Kommunikatsioonieesmärgid:

Kommunikatsioonieesmärk 1: teadlikkus programmist on tõusnud, et ligi meelitada suurt hulka taotlejaid

- Teavitada sihtgrupe programmpiirkonnas piiriülesest koostööst, programmi väärtustest ja rahastamisvõimalustest

Kommunikatsioonieesmärk 2: taotlejatel ja kasusaajatel on piisavalt infot programmi kohta, mis tagab kvaliteetsete projektitaotluste esitamise

- Saada kogu programmi territooriumilt piisav valik kvaliteetseid projektitaotlusi
- Pakkuda taotlejatele ja kasusaajatele küllaldast toetust kõikides projekti rakendamise etappides

Kommunikatsioonieesmärk 3: suurendada teadmisi piiriülesest koostööst, programmist ja projektide tulemustest

- Teavitada piiriülese koostöö saavutustest ja eelistest, et näidata programmi vahendite läbipaistvat kasutamist
- Toetada kasusaajaid teadlikkuse tõstmisel projekti tulemustest
- Teha koostööd teiste piiriüleste koostöö programmidega suurema sünergia saavutamiseks
- Rakendatud projektide tulemuste maksimaalne ärakasutamine
- Tagada programmi ning EL-i ja osalevate riikide, Eesti ja Venemaa programmi panustamise nähtavus

Kommunikatsioonieesmärk 4: tõhus sisekommunikatsioon programmi ja projektide edukaks rakendamiseks

- Tõhusa kommunikatsiooni tagamine programmi, sh projektide edukaks juhtimiseks
- Info liikumise tagamine sidusrühmade hulgas (EL-i ja programmi asutused ning Eesti ja Venemaa esindajad)

Sihtgrupid

Sihtgrupid saab jagada kolmeks:

1. Potentsiaalsed ja tegelikud taotlejad, partnerid ja kasusaajad
2. Programmi sidusrühmad (programmi juhtorganid, EL-i institutsioonid, jne.)
3. Laiem avalikkus (meedia esindajad, kohalikud, regionaalsed ja riiklikud asutused, teised piiriülese koostöö programmid, VKE-d, MTÜ-d, kohalikud elanikud, jne.)

Kommunikatsioonikanalid ja kajastus sotsiaalmeedias

Peamised kommunikatsioonikanalid:

- Veebileht: luuakse 6 kuu jooksul alates programmi heaks kiitmisest. See on ametlik infokanal potentsiaalsetele taotlejatele, partneritele, kasusaajatele, olulistele sidusrühmadele ja avalikkusele, andes infot programmi eesmärkide, tegevuste, saadaolevate rahastusvõimaluste, juhiste ja saavutuste osas. Veebileht sisaldab ajakohastatud infot programmi ametiasutuste, oluliste otsuste, rahastatud projektide, uudiste ning sündmuste osas, samuti partnerotsingu tööriista, jne.
- Sotsiaalmeedia: tõhusal viisil erinevate sihtgruppideni jõudmine ja nende kaasamine programmiinfo ja uudiste osas nii programmi piirkonnas kui kaugemal, et suurendada toetatud tegevuste nähtavust.
- Sündmused: avaüritus koos partnerotsingu võimalusega, seminarid, veebiseminarid, teavituskampaaniad, lõpuüritus, piiriülese koostöö ja Interregi programmide ja asutuste võrgustumisüritused.
- Publikatsioonid: trükitud ja elektroonilised materjalid nagu infolehed, uudiskirjad, brošüürid, seminarimaterjalid, infomaterjalid, jne.
- Meedia: programmist teadlikkust suurendavad kajastused trükimeedias, televisioonis ja veebimeedias, jne.
- JeMS süsteem projektitaotluste koostamiseks ja esitamiseks, aruandluseks, vajaliku projekti- ja programmiinfo säilitamiseks ja ametlikuks kommunikatsiooniks kasusaajatega.
- Otsesuhtlus: infovahetus, kohtumised.

Teadlikkuse suurendamiseks ja programmi paremaks äratundmiseks töötatakse välja programmi visuaalne identiteet. Täpsemad tingimused ja soovitusel kommunikatsiooni ja nähtavuse osas määratakse programmi juhistes, mis on kooskõlas programmi toetuse reeglitega.

Monitoorimis- ja hindamiskriteeriumid

Kommunikatsioonitegevuse jälgimiseks ja hindamiseks saab kasutada järgmisi (kuid mitte ainult) indikaatoreid:

- Taotlejatele korraldatud üritustel, sh. partnerotsingu üritustel osalenud organisatsioonide arv
- Taotlusi esitanud organisatsioonide arv
- Kvaliteedikriteeriumid täitnud projektitaotluste arv
- Taotlejatele, kasusaajatele ja laiemale avalikkusele suunatud tegevuste arv
- Veebilehe külastajate arv aastas
- Teemaatiliste publikatsioonide arv aastas